

B e s e d y m l á d e ž e.

VI.

**Rediguje Jos. Kouba, profesor realné školy
v K a r l í n ě.**

Královský kuchtík,

a n e b :

Požehnání otcovo utvrzuje domy synů.

Historická povídka.

Sepsal

P. J A N Č E R N O H O U Z,

kaplan v Liboci.

(S obrázkem.)

(Druhé vydání)

V PRAZE 1875.

**Nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa
v K a r l í n ě.**

„O kězby ti milostivý Bůh vzbudil nějakého dobrodince, jenž by otcovsky o tebe se staral a tebe se ujal.“

1. Chudá rodina.

Vyjdeš-li si z Prahy strahovskou branou, spatíš tam v dáli před sebou věž. Za půl hodiny dojdeš kostela a spolu i kláštera, jež tato věž, opatřena hodinami, kráší. Jest to velký Břevnov; obyčejně říká se zde u sv. Markéty.

U sv. Markéty jest klášter, v něm přebývají mnichové řádu sv. Benedikta. Klášter tento patří mezi nejstarší v Čechách; byl založen od knížete českého Boleslava Druhého. Sv. Vojtěch, patron země české, byl tehdaž pražským biskupem. Biskup pražský uvedl sám benediktiny u slavném průvodu do Břevnova, sám posvětil chrám. Klášter byl velmi velký a prostranný. Původně byly zde dva kostely, sv. Bonifáce a sv. Alexia. Klášter tento původní byl od husitů úplně zbořen a zničen.

Nynější klášter byl znova vybudován teprva na počátku osmnáctého století.

Nazývá se pak klášter tento u sv. Markéty; chováť ostatky sv. Markéty a sice ramenní část, které v třináctém století dostal.

O něco dále a sice jen čtvrt hodiny lze viděti oboru. Kdo z Pražanů nezná této obory, nezná Hvězdy? Kdo by si nezpomněl na slavnost ve Hvězdě? Hvězdou se nazývá obora proto, že chová v sobě letohrádek, jež v podobě hvězdy vystaven jest. Král Jiří ho vystavěl. Zde se zdržoval v letě se svou manželkou Kunhutou.

Nyní se arci v letohrádku mocnář nikdy nezdržuje. V letohrádku, v němž jsou i výtečné výtvarné plody na zděch, chová se prach.

Ostatně Hvězda i tou příčinou jest paměti hodna, že zde po bitvě na Bílé hoře, která vedle sousedí, několik tisíc chrabrých Moravanů potřeno bylo.

Sem přichází tu neděli po sv. Markétě velké množství Pražanů, by Hvězdu oslavili. Bývalo tu jindy o slavnosti lidí na tisíce. Hvězda byla slavností národní, nyní ale návštěva Hvězdy bývá každého roku slabší.

Zrovna pod Hvězdou rozkládá se ves, horní a dolní Libec. V dolní Liboci jest farní kostel a škola; fara libocká jest jedna z nejstarších, jakož i libocký vikariát.

Sem přichází každoročně mnoho Pražanů, ponejvíce trpících na plicní neduh. Říká se jim luftáci, ježto vycházejí z městských zdí na zdravý vzduch, by ztraceného zdraví zase nabyli. A krajina zdejší, zvláště pak ohrada, v níž všecky druhy lesních stromů nalezneš, jest velmi zdravá. I voda, která nemá v sobě pražádných látek rozpuštěných, přispívá nemálo k svěžesti zdraví. Odtud se tato voda, jejížto pramen jest nevyvažitelný, vede na hrad pražský; proto sluje královkou.

Obyvatelé žijí se důležitou orbou, důležitou mlé-

kařením. Mlékaři kupují mléko ode všech rolníků až na čtyry míle kolem Prahy a prodávají ho zase v Praze; v Praze má již každá mlékařka své místo a odběratele. Proto pramálo másla se zde tluče. Téměř všude, kamkoliv vejdeš, podají ti po staročesku chleba, ale jen se solí. Ostatně zdejší obyvatelé, hlavně ženské, ač jen hodinu mají do Prahy, zachovali zcela starý kroj český.

Před dávnými časy, nebylo zde ještě tolik výstavných domů jako nyní. U rybníka, který leží za dolní Liboci v příjemných lučinách, nalezala se v čtrnáctém století bílá chatrč. V chatrči přebýval chudý nádenník, jmenem Berka. Berka byl v každém ohledu řádný muž. S manželkou svou Květuši žil v šťastném, svorném manželství. U Berků neuslyšel jsi nikdy nadávek, nikdy hádek a mrzutostí; o domácí rozepři nebylo ani řeči. Stalo-li se časem přece něco nemilého, snášeli nepříjemnost oba manželé klidně a hleděli jeden druhého z nehody vyraziti. Berka měl i čtyry děti; nejstarší se jmenoval Maleš. Byl krásného, zdravého těla, rusých vlasů tmavých očí. Rodiče a bratříčka Zbyňka a sestřičky Hanuši a Vlastu miloval srdečně. Nejvíce byl Maleš oddán dobré matince. Květuši, pro tu by byl do ohně skočil; jí hleděl na oči, čím by se jí zalíbil a zachoval. Když se za krásného jara fialky ukázaly, vyslídil jich Maleš, uvil něžnou kytíčku a přinesl matince. Za to ho matička pochválila, pohládila buclaté tváře a dala mu i hubičku.

A matka Květuše zasluhovala vším právem lásky dítek. Bylať si povědoma svého povolání, a vedla děti jen k dobrému, více životem, pří-

kladem, než slovem. Nerada dítkám mnoho poroučela; vědělať že dítky jsou jako slunečnice. Slunečnice se povždy kloní k slunci a dítky následují ve všem rodičů.

Berka nebýval ponejvíce doma, musel za prací mimo domov dlíti.

Květuši byli svěření miláckové srdce jejího, jak dítkám říkala. Dítky musely se zbožně modlit, musely pilně navštěvovati školu a chrám Páně. „Nemohu jim zachovati jmění,“ říkávala, „ať dostanou tedy ode mne dobrého vychování. Však se na světě neztratí; Pán Bůh hodného nikdy neopustí.“

Květuše držela i na čistotu. Příjemno a přívětivo bylo v chýši vesnické; podlaha a stůl byly jako křída bílé, náčiní a nádobí se jen skvělo; i okna byla umytá, čistoučká, a za oknem byly květinčky. Dítky byly také povždy čisté. Nechodili oškubány, ani v hadrech, měly arci záplaty na oděvu, ale ctrhaných jich matka nenechala nikdy.

Dítky navykati musely i zdvořilosti; každého musely vlídně a uctivě pozdravovati.

Lenošiti také nesměly. Někdy jim arci matka dovolila, aby se slušně povyrazily. V určitý čas musely se ale domů navrátiti, by jí při domácích pracech byly nápomocny.

U domku byla i skrovná zahrádka, které matka sama s dítkami vzdělávala. I zde panoval pořádek nevídaný.

Když se měl navečer otec domů navrátiti, očekávaly ho již dítky žádoucně. Jakmile oknem uviděly otce, ihned mu běžely naproti. Vítězoslavně provázely ho pak domů, vedouce si ho za ruku. Berku to těšilo; vyptával se jich, co po

celý den dělaly, jestli poslouchaly starostlivé matinky? A když Květuše dosvědčila, že se chovaly dobře, pochválil jich i otec. Pakli ale Květuše na někoho žalovala, sklopilo pokárané dítě oči a začervenalo se až po uši. Mrzelo ho to a svatosvatě si uvnitř umínilo, že nikdy více matinky nebude zlobiti.

Květuše měla již večeri aneb vlastně oběd přichystaný. Berka napoledu domů nechodil. měl daleko; spokojil se kouskem chleba a douškem vody. Kořalky nemohl ani viděti. Nesmírně se zlobil na své soudruhy, kteří sami všechno propili a o rodinu málo se starali. K večeri neměl Berka mnoho a přece mu chutnala výborně; oslazovala mu jí láska a upřímnost domácích.

Když bylo po večeri a když se otec ještě jednou na každé dítě zvlášť vyptal, pomodlily se děti a šly brzy spat. Byly umdleny a potřebovaly delšího spánku; ráno musely časně vstávat. Matinka říkala, že ranní ptáče dále skáče. Proto musely jít dříve spat, aby se nemusely ráno nechat budit a aby se jim nedostalo jmeno ospalců.

Jakmile si děti ulehly, rozmlouvali manželé o domácích starostech a radili se vespolek upřímně a jednosvorně, jak by nejlépe věci své vykonali.

A tak žila naše rodina v bázi Boží šťastně, blaženě. Musela si arci v potu tváří chleba vydobývat, ale proto nenaříkala. Toho nejpotřebnějšího se jim s pomocí Boží povždy dostávalo, o statky vezdejší a bohatství nestáli; vždyť mnohý oplývá bohatstvím a přece není opravdu šťastným. Buď ho má povždy málo, jest lakomcem, anebo

ho žívá hříšně, prostopášně, jest mrhácem a prostopášníkem a přivádí se o zdraví a lásku Boží.

Než obloha nebývá povždy jasná, znenadání vyvstávají na ní mráčky; zčista jasna povstává bouře, hrom. A tak to i v životě našem. I na něm a v něm přicházíávají mraky neštěstí, kříže, když nejméně se toho nadějeme.

Tak si vyšel i Berka jednoho dne vesele a spokojeně do práce; šel porážet stromy. Dav Květuši vřele s Bohem a polibiv miláčky, ubíral se z domova. Nemyslí, že se navrátí napolo mrtev, zbrcen vlastní krví. Větší dítky šly do školy, matka obstarávala domácí práce.

Berka šel dnes jaksi nerad z domova, měl jakous předtuchu. Zahnal ji ale a pozdvihl oči své tam k nebesům, odevzdav se vůli a prozřetelnosti Božské, již arci mnohdy člověk pochopiti nemůže aniž vyskoumati.

V lese pokáceli veliký dub, musel dlouho růsti, než tak ohromné síly a výšky dosáhnul. Nemyslí asi, že navečer bude povalen. A tak i mnohý člověk, jsa zdrav a pln síly, nemyslí, že i jeho stromu života sekera jest přiložena, že náhle se skácí, že zemře. A přece povždy, jak praví božský náš Vykupitel, máme smrt míti na mysli.

Dub vzdoroval statně ranám seker, konečně ale musel povoliti. Co ho káceli, uvázali na svršku provaz, by strom povalili. Nebyli dosti opatrní, podřali dub až příliš. Dub, ač se bránil dosti, skácel se a skolil se na jednou v zcela jinou stranu. Střelhibitě se potácel dub, všickni ustupovali; i Berka chtěl uskočiti, ale ach, dub ho zasáhnul, jakoby se chtěl na něm pomstiti, že mu zkazil život. Nešťastný Berka dostal ohro-

mující rány zrovna do hlavy. Krev se mu vyprýštila z čela, mrákoty ho pojaly, udělala se mu tma, omdlel.

Po dlouhém namáhání vytáhli nešťastníka polemrtvého; vzali ho a nesli k domovu. Berka o tom nevěděl. Krev se mu jen řinula a dělala strašnou stezku k jeho chýši.

Jeden z dělníků měl ještě tolik moudrosti, že běžel napřed, aby ubohou Květuši na neštěstí tak krozné připravil. „Nelekejte se, milá sousedko“, pravil k překvapené ženě, když k ní do domku vstoupil. „Pán Bůh navštívil vás neštěstím velikým. Odevzdejte se ale jen do vůle Boží a zpomeňte si na naši matku bolestnou Marii. Váš manžel se poněkud poranil. Proto ale nemusí, dá-li Pán Bůh, zemřít.“

Květuše byla po těchto slovech zcela bez sebe. Vyběhla z domku a tu již přinášeli poraněného Berku. Vloživše ho na postel, omývali ho studenou vodou, aby zase přišel k sobě.

Květuše se brzy zpamatovala, sama obsluhovala milého manžela. Tajila přehlubokou bolest svou; nenaříkala nahlas, jen tiché slzy řinuly se jí s rozpálené tváře.

Když Berka k sobě přišel, pohleděl nejdříve na Květuši. Jemně jí stiskl ruku a maje sám útěchy zapotřebí, těšil svou věrnou družku.

Byl to bolestný a přece velmi vznešený pohled. Jeden přemáhal svou bolest, aby druhého nezarmoutil.

Hůře to bylo arci s dětmi. Ty spatřivše drahého otce krváceti, daly se do hlasitého nářku a pláče. „Ach, náš tatínku!“ volaly jednohlasně, „ach ty máš jistě velikou bolest. O jen nám neumři!“

Berka pocítoval tu velikou bolest; srdce mu chtělo hořem puknouti. Ale i líbě se ho dotkla tak něžná starostlivost a příchyllost všech domácích. Srdce zarmoucené dostalo tu mimovolně balzámu útěchy.

Berka cítil palčivou bolest v hlavě, cítil, že mu síly víc a více ubývá. Proto žádal, by byl zaopatřen; kněz se k němu brzy dostavil.

Nábožně klečela u lůžka Květuše, nábožně i děti. Vroucně se modlili, by jim Pán Bůh drahého manžela a milovaného otce zachoval. Kněz sám byl touto příchyllostí velmi dojat; jak jen mohl, potěšil nemocného, potěšil i všech domácích.

Nemocný, byv zaopatřen, líbě se usmíval; nebál se již té tak rozkřičené, obávané a nenáviděné smrti. Sám těšil všecky; všem dítkám dal otcovské požehnání, zvláště pak nejstaršímu Malšovi, jenž již co pacholík plnil skutkem tak krásné přikázání Boží: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.

Přivolaný lékař doznal ihned, že zde pomoci více není. Nemocný ztratil přespríliš mnoho krve a byl na hlavě, na lebce, strašně porouchán. Jen tomu se velmi divil, že nemocný byl při dobré paměti.

Květuše a všechny děti, zvláště pak Maleš, obsluhovaly Berku s největší bedlivostí.

A však obsluha sebe lepší nemohla již nemocnému prospěti; druhého dne zemřel, zemřel klidně a pokojně, aby uveden byl do výšin nebeských, kde mu jistě připraven byl stánek ode Pána.

Smrt Berkova byla arci převelikým neštěstím pro celou ubohou rodinu. Ztratiliť v něm svého živitele; dali ho slušně pochovati a vyprovodili ho až tam na hřbitov, kde se tak klidně, tiše, dobře odpočívá.

Dítky, zvláště pak malá Vlasta, často se sháněly po tatínkovi. Navečer vykukovaly z okénka zdali se otec z práce domů nevrací, ale ubožátka čekala nadarmo!

Tatínek nepřicházel. Nemohl již přijíti; vždyť jim ho odnesli tam na hřbitov. Ano, nemilosrdní lidé naházeli naň ještě mnoho hlíny.

I Květuše očekávala svého manžela, vařila zase večeři, ale místo, kde Berka sedával, zůstalo prázdné. Horké slzy ronila tu a strava jí nechtěla jaksi chutnat.

I dítky nebyly již tak veselé. Zapomněly již na hry, vždyť neměly již drabého tatínka.

2. Nemocná matka.

Radost se odstěhovala z domu Berkova. Ubohá Květuše měla co dělati, aby sebe a čtyry dítky vyživila. Poznávala víc a více, jak mnoho všickni pracovitým a neunavným Berkou ztratili. Květuše se práce neštítala, sama chodívala nyní na nádennickou práci.

Maleš zastával nyní domácnost, musel vše držeti v pořádku, musel i vařiti. Činil to mile rád; největší odměnou mu bylo, pakli ho hodná matinka pochválila.

Květuše si vzala ale smrt manželovu přes-
příliš k srdci.

A zármutek jest špatný přítel člověka, zármutek vysušuje kosti, přivádí nemoc do domu.

I Květuše chřadla očividně. Zmizela červenost s jejích buclatých tváří, maso jí opadávalo a kosti vystupovaly na ubledlé tváři. Květuše, musíc ustavičně těžkou práci konati, mizela. Dostala i ošklivý kašel. Kéž by byla šla záhy k lékaři! Snad by se byla na počátku práce vyhojila. Tak ale stával se kašel horším a horším. Květuše i slábla. Musela se nádeunnické práce vzdáti a zůstatí doma. Neležela ještě, ale chodila již jako stín.

To arci trápilo dítky, nejvíce pak hodného Malše, že matinka jest nemocna. Přísně nařizoval bratříčkovi a sestřičkám, aby maminku nezlobili, aby jim také snad neumřela. Při slovech těch vstupovaly vděčnému Malši slzy do očí.

Květuše musela již více seděti, časem si i odpoledne slabostí ulehla; za to nemožla v noci spáti. Přeseděla celé noci a — kašlala.

Maleš obsluhoval matinku co nejlépe. Když slunce jasně svítilo, vyváděl Maleš Květuši ven ze světnice. Musel ji již podporovati, bylať velmi slabá. Venku připravil již Maleš sedátko, na něž se nemocná usadila. I na peřínku nezapomněl starostlivý Maleš. Kratinkou tou cestou cítila se nemocna již velmi unavenou. Maleš cítil vše s matinkou; důvěrně se jí díval do očí a neslyšel ani neviděl, co se kolem něho děje.

A Květuše ubohá vypadala již bídně. Smrt sahala již ledovou rukou na oběť vyhlídnutou. Již asi naposledy slavila Květuše jeseň! Neměla se více jara dočkati.

Tak seděla zase jednou Květuše před chatrčí, dítky poskakovaly kolem; jen Maleš seděl

u matky. Právě podával mamince s něžností dětinnou kytky z krásných a voňavých květiněk. Tu se vyjasnila tvář nemocné, blaženě a spokojeně dívala se na miláčka svého. Jak vznešený to pohled!

To pozoroval i opat kláštera břevnovského Předboř, jenž se staříčkým již knězem Eduardem kol kolem šel na procházku. I tázal se opat kmeta, co jest to za nemocnou osobu? P. Eduard odpověděl opatu, že jest to vdova po jednom dělníku, jmenem Berka. „Berka byl pořádný muž. Nešťastnou náhodou byl od dubu, který právě káceli, smrtelně poraněn, až i zemřel. Bůh buď duši jeho milostiv! Vdova Květuše živí se po něm řádně. Milovala vroucně svého manžela; smrt jeho vzala si příliš k srdci, rozstonala se a trpí na souchotě. Není jí více pomoci. Ubohé dítky brzy ztratí i matku.“

„A kolik pak má dítek?“ tázal se soucitně opat.

„Čtyry. Ten, co právě klečí u matky, jest nejstarší, jmenuje se Maleš; jest to hodný synáček. Račte se jen podívat, jak vroucně se dívá matce do obličeje!“

Mezitím došli až k nemocné. Maleš hned povstal a uctivě políbil oběma kněžím ruku. I matka pozdravila příchozích; nemohla povstati, jen slabě se uklonila.

„Zůstaňte jen seděti. dobrá matka!“ promluvil k ní přívětivě opat. „Jste prý vdova, jak mi právě p. Eduard povídal. Jak pak se máte? Jste prý nemocna?“

„Ach ano!“ odpověděla se štkáním Květuše. „Bůh poslal na mne velké neštěstí; vzal mně

a ubohým dítkám živitele. I já jsem již tak velmi slabá, že ani nemohu povstati.“

„Upokojte se jen, milá ženo!“ pravil opat. „Bůh, otec vdov a sirotek, otec nás všech, vás neopustí.“

„Ano,“ vpadla Květuše opatovi s povzneseným hlasem do řeči, „srdce mé jest důvěrou v Boha naplněno. Bůh bude jistě při dítkách svých, až jich budu muset opustiti.“

„Máte dobrou obsluhu?“ tázal se dále opat, by Květušinu mysl na jinou věc obrátil.

„Nemohu naříkati,“ odvětila vdova. „O mé tři nejmenší dítky starají se časem příbuzní. Nejstarší pak, Maleš, jest dobré dítě. Nezapomíná na svaté přikázání Boží a ošetřuje matku svou nemocnou co nejlépe.“

Po těch slovech položila nemocná vyschlé ruce své na hlavu Malšovu, jakoby mu chtěla žehnati a dívala se s mateřskou láskou do obličeje zapýřeného Malše.

„Tento mi leží nejvíce na srdci. Ráda bych ho viděla u hodných lidí. A však, budiž Bohu poručeno.“

„Doufám pevně,“ pravil opat, „že přání vaše se vyplní.“

Pak šel opat s průvodcím dále. Na cestě se vyptával opat p. Eduarda, zdaž zná bližší poměry této rodiny? Eduard odpověděl, že zná. Vdova má chaloupku a kousek zahrádky u ní; nebožtík byl pilný a pracovitý muž, dluhů po sobě nezanechal žádných. Vdova se živila, pokud mohla, poctivě. Nebohá, není jí více pomoci, má souchotě. Myslím, že se již ani jara nedočká.

„A jaký pak jest Maleš? Zalíbil se mi přívětivý hošík; věrnost a dobrota hledí mu z očí.“

„Ano, vším právem ho chválí matka. Maleš jest velmi hodný, znám ho dobře.“

Opat se na chvíli zamlčel, pak ale pravil: „Co myslíte, přáteli, kdybychom vzali hošíka do kláštera? Právě se v kuchyni místo uprázdnilo, mohl by se státí kuchtíkem. V kuchyni by se mohl mnohému přiučiti, a bude-li poctiv, o čemž ani nepochybuji, bylo by oň postaráno.“

„Důstojný pane opate,“ mluvil p. Eduard, „mluvíte a vyslovujete mé přání. Zajisté, že byste si nemohl lepšího kuchtíka vyvoliti. Jen toho se obávám, že asi těžko opustí matku, kterou tak vroucně miluje.“

„Tud by byla snadná pomoc,“ doložil opat. „Pokud bude matka na živu, může ji navštěvovati a sice každého dne na večer po práci. Ano může i v týhodnu jeden celý den u ní prodlíti, aby ji obsluhoval. Promluvíím o tom s p. Norbertem.“

A při tom také zůstalo.

Hned druhého dne přišel p. Eduard sám s radostnou tvaří do domku nemocné, aby sklíčené vdově oznámil, na čem se dobromyslný opat usnesl. Květuše vyslechla s radostí tuto zprávu. Zbožně sepjala ruce, obrátita zraky k nebesům a zvolala: „Buďž jmeno Hospodinovo zvelebeno!“ Ihned zavolala hodného Malše do světnice.

I Maleš byl radostí naplněn, dozvědév se, že se má dostat do kláštera. Klášter pozoroval vždy s největší uctivostí; obdivoval se nebetýcným věžím a veliké prostrannosti. Velebné tváře mnichů připadaly mu jako nadpozemské bytosti, mocný dojem činila naň i velebná svatyně. Když

na velký svátek opat služby Boží konal, obklopen mnoha kněžími, když silným, čarovným zvukem zavzněly varhany, aby sprovázely zvučný a unášející zpěv mnichů: zdálo se Malšovi, jakoby viděl vyvolené, obklopující trůn Nejvyššího a prozpěvující slavné Hossana.

A hle, v tomto místě, o němž měl Maleš nadpozemské smýšlení, měl přebývati. Jaký div, že mocně mu tlouklo srdce, že radostí zářila až tvář jeho. Než brzy se Maleš zpamatoval ze snění a pohleděl na churavou matinku nemocnou. A tuto milencu nemocnou matku by měl opustiti? Kdo by ji obsluhoval, kdo ošetřoval a opatroval? Slzy mu vstoupily v oči. Kvapne přiskočil k matce, pevně ji objal a dal se do hlasitého štkání. Ani mocí se nechtěl dáti rozloučiti od matky, kterouž tak vroucně, tak dětinně miloval. Nyní zvláště měla zapotřebí jeho ustavičné služby. I nemocná byla mocně dojata přichylností a něžnou, dětinnou láskou Malšovcu. P. Eduard hleděl s úžasem na výjev tento tak krásný. Napotom ale pravil: „Upokoj se jen, synáčku hodný! Nejdůstojnější pan opat ti dovolí, abys každého dne na večer matku na hodinku navštívil. Vždyť máš domů jen čtvrt hodinky. Ano, i jeden celý den v týhodnu budeš moci prodlíti doma, abys matku obsluhoval.“

Květuše i Maleš přijali tuto zprávu s jásotem. Maleš usušil brzy zase slzy. Matka ale položila ruce na miláčka, modlila se tiše několik minut a pak pravila: „Malši, povždy jsi byl hodným synem. Doufám, že i v klášteře na zemřelého otce a na mne nezapomeneš a povždy vševědoucího Boha na paměti máti budeš. Děkuji vroucně dobrotivému Bohu, že se nejdůstojnější opat tak o nás obstaral. Až budeš v klášteře,

budu se vrouceně za tebe modliti, pokud ještě žítí budu.“

Malšův osud byl tím rozhodnut, hned druhého dne odebral se Maleš do kláštera břevnovského. Když Maleš ponejprv do velikánské kuchyně vstoupil, kde se pro tak četné obyvatelstvo vařilo, užasl. Divil se velkému ohništi, velkému rožni a množství náradí a náčiní. A jaký pořádek zde panoval! Každý měl svou vykázanou službu. Ač mnoho bylo zde služebníků, přece jeden druhému nepřekážel. Rozkazy dával obezřetně mistr kuchyňský buď slovem buď jen pokynutím, dohlídku vedl p. Norbert. I Malšovi vykázal mistr kuchyňský práci a představil ho osobám, jichž měl poslouchati a jim pomáhati. Maleš měl práce plné ruce.

Sotva že se rozednilo, musel vstáti, umýti, přistrojiti se a jíti na mši svatou. Napotom šel do kuchyně, kde co vrchní správce p. Norbert, přesvědčiv se dříve sám, že všecko jest čisté, uložil, co se má dnes v poledne a na večer vařiti. Na počátku Maleš přebíral vaření a byl po ruce tomu, co nádoby umýval. Opat určil Malše za kuchtíka, aby bylo o jeho budoucnost postaráno. Co kuchtík musel Maleš pomáhati bratru, který nejvzácnější pečivo a cukrové připravoval. Mohlť se přiučiti umění cukrářskému a tak později výnosné služby dosáhnouti; neboť za tehdejších časů nebyli ještě cukráři jako nyní. Vše se peklo doma, arci že jen ve velkých domech.

Odpoledne, zvláště ale v sobotu anebo před velkým svátkem, měl Maleš při pečení cukroví nejvíce práce. V neděli a ve svátek přicházelo nejvíce hostů z Prahy a z okolí za rozličných příčin. Maleš přebíral brzy hrozinky, brzy mandle,

brzy tloukl cukr a koření, anebo přikládal dříví a dával pozor na pečivo, aby se nepřipálilo.

Maleš nebýval tu sám. Mimo jiné pomáhal kuchyňskému mistru i mladík o několik let starší než Maleš, říkali mu Veselko. Veselko nevypadal přívětivě, byl vytáhlý a vyzáblý a blíkal. Tvář jeho byla vybledlá a vyzáblá, zvláště nepříjemnou měl řeč, chraptlivě. Snad myslel, že si od chrapotu pomůže mlsáním; mlsával velmi rád hrozinky a mandle. Kuchyňský mistr brzy zpozoroval mlsnosti Veselkovy. Často ho musel pro mlsnost plísňiti, snad by ho byl dávno z kuchyně vyhnal, kdyby nebyl býval vzdálený příbuzný opatův. Opat doufal, že se ničemný Veselko snad přece polepší, rád by byl z něho učinil řádného člověka. I p. Norbert byl toho názoru, že si mladík časem přec dá říci a to tím spíše, ješto za společníka dostal hodného Maleše.

A Maleš zasluhoval vším právem této důvěry. Arci i on upadl nejednou v pokušení, často dostal chuť, aby krásného cukroví a sladkých věcí požil. Měl sto chutí, povážil-li, jak dobře musí vše chutnati. Největší měl pokušení, když přišly talíře s cukrovím do kuchyně nazpět se stolu. Vždyť by nebyl nikdo na zbytcích, co na talířích zůstaly, spozoroval, kdyby něčeho i pro sebe ponechal. Takové myšlenky napadaly Malšovi mimovolně, ač se jim dosti bránil. Již měl ruku na talíři. V tom si zpomněl na nemocnou maminku, zpomněl i na zesnulého otce. Vždyť i mlsání jest hřích, jest — krádež. A zlodějem se státi nechtěl; mráz ho obešel, když si zpomněl, že by se tak velmi ponížil a stal se zlodějem.

Ostatně mu i to mnoho prospělo, že nemlsal, kdykoliv spatřil opata. P. Norbert mluvil jednou náhodou o panu opatovi; pravil, že nejdůstojnější pan opat se nikdy mlsků ani nedotkne, požívá prý té nejjednodušší stravy, cukrovinky a mlsky pekou se jen pro cizé, vzácné hosty. Jak, pravil Maleš sám k sobě, může-li se tak urozený pán, jemuž vlastně všecko náleží, takovýchto pokrmů dobrovolně zdržeti, proč bych toho nemohl i já, který bych sahal tím na cizé věci?

3. Zlý společník.

Zcela jinak než Maleš, myslil a jednal Veselko. I on nebyl na počátku tak zlý, zlým návykem ale otupil zcela své svědomí, zapudil lepších citů; stal se otrokem smyslnosti. Veselko upadal časem vždy hlouběji a hlouběji v nepravost. K tomu ke všemu spolčil se se špatnými mladíky, kteří byli mimo klášter. Proto neměl v klášteře stání ani pokoje, jak jen mohl, opouštěl kláštera; ano i v noci přelízal zeď a hýřil a hrál v karty se zkaženými soudruhy. By si peněz zaopatřil, zpronevěřoval se v maličkostech a nepokládal toto za hřích, nýbrž za chytrost.

Když Maleš přišel do kláštera lichotil mu, a choval se k němu velmi důvěrně; chtěl i hodného Malše přivést na bezceť. Vysmíval se Malšovi, když nechtěl s ním mlsati, anebo v maličkostech se zpronevěřovati; posmíval se jeho zbožnosti a svědomitosti. Zvával ho, aby se s ním

povyrazil a šel s ním mezi veselou mládež. Než nadarmo; Maleš raději spěchal po vykonaných pracech k milené matince, zde našel útěchy.

A matka ho povždy upřímně napomínala, řkuc: „Drž se povždy pravdy! Buď pravdomluvným i k sobě i k jiným. Přesvědčíš se, že takto tě budou lidé ctít, a ty budeš sám sebou spokojen. I v maličkosti miluj pravdu a poctivost. Kdo v malém jest spravedliv, bude se spravedlnosti držeti i při velkých věcech. A kdo tajně zle činí, jest stejně trestu hoden, jako veřejný hříšník, ješto ho Bůh vidí, jenž proniká i naše srdce a ledví.“

Uplynulo několik neděl. Maleš se již zcela obeznámil se svou službou, konal vše co nejšveřdomitěji a nejdůkladněji. Hleděl také, aby se ve všem zdokonalil; čeho nemohl ihned pochopiti, vyptával se úctivě. Byl i ke každému zdvořilý. Každého slušně pozdravil a každému ve všem ustoupil; bez pobídky posloužil, kde posloužiti mohl, neohlížeje se na osobu. Proto všickni v klášteře hodného Malše milovali. Nejvíce si ho vážil kuchynský mistr; řekl Malšovi nejednou, že s ním jest úplně spokojen a aby se povždy tak choval. Veselka káral často i před Malšem a dával mu Malše za vzor a příklad. I p. Norbert Malšovi vždy přívětivěji na pozdravení poděkoval a mnohdy s ním i laskavě promluvil. Také s p. Eduardem se Maleš někdy na chodbě anebo na dvoře sešel; ctihodný stařec se vždy u něho zastavil a přívětivě se ho tázal, jak se vede nemocné matce. Povzbuzoval Malše k pilnosti a vytrvalosti.

To arci velmi hnětlo zlého Veselka; zlobil se na nevinného Malše. Měl se zlobiti ale sám

na sebe a se polepšiti. Záviděl Malšovi přízně jako bratří Josefovi ubohému Josefu. I umínil si, že budto musí Maleš s ním držeti, s ním špatnosti prováděti, s ním se toulati, anebo že se mu strašně pomstí.

Tak tomu již jest na světě, zlý člověk, jsa sám zlým, chce, aby i jiní byli zlými. A vidí-li, že jsou hodni, stává se jim nepřítelem.

Veselko se proto všemožně vynasnažoval, aby Malše do tenat dostal, nepoštěstilo se mu. Jako pevná, nedobytná skála odolal Maleš šťastně všem lákavým útokům Veselkovým. Líchotivost a úlisnost a přívětivost Veselkova obrátila se nyní v největší zášť a nepřátelství. Veselko se obával, aby Maleš jeho špatnosti neudal, měl ho za nepřítele a udávče. I to se mu nelíbilo, že jest Maleš hodný a cnostný.

Maleš musel nyní mnoho trpěti jedovatým jazýčkem a rozervaností Veselkovou. Pakli jen sami spolu pracovali, a nebyl-li nikdo na blízku, dráždil zlý mladík Malše, vysmíval se mu co svatouškovi a donášeči. Mnohdy naschvál udělal nějaké věci opáčně anebo vše zkazil, a když kuchynský mistr se tázal po příčině, tvrdil Veselko nestoudně, že Maleš svou nejapností vším vinen. Ašak kuchynský mistr nebyl na hlavu padlý; brzy seznal, kdo byl vlastně vším vinen. Před všemi pokáral nezdárného Veselka pro drzost a pohodlnost, Maleš nedostal ani jediného přísného slovíčka. Proto si Maleš nedělal ze všech pronásledování špatného soudruha praničeho; měl pokojné, čisté svědomí a věděl, že i ostatní v klášteře o něm jinak soudí, než zkažený Veselko.

Jednoho dne přišel Maleš po mši sv. do kuchyně; chodíval rád každého dne na mši sv.,

aby se pomodlil za nemocnou matinku. V kuchyni bylo neobyčejně živo, muselo se asi něco státi. Kuchyňský mistr byl zamračen, i p. Norbert zde byl; rozmlouvali tiše vespolek. Všickni služebníci byli jaksi ustrašení. Veselko zde nebyl. Najednou se dostavil; ale jak vypadal? Byl mnohem bledší než jindy. Když uviděl již všech v kuchyni, ulekl se; vědělť, že již jest zle a že jest prozrazen. Copak asi zase vyvedl? P. Norbert hned šel k němu a vyvedl ho z kuchyně, i mistr kuchyňský šel s nimi.

Později se Maleš dozvěděl, co se stalo. Den před tím byl návštěvou v klášteře jeden kníže; pro tak vzácného hosta dalo se na stůl i vzácné a velmi drahé víno. Tohoto vína se vypilo velmi málo; druhého dne ale scházely tři láhve právě tohoto neobyčejného vína. Kuchyňský mistr se dobře pamatoval, že tyto tři láhve mimo jiné obyčejným vínem naplněné do skříně zavřel a klíč si nechal u sebe. Láhve s obyčejným vínem byly tu všecky, ty tři ale scházely. Šťastnou náhodou odkryli ptáčka, jenž láhve odcizil. Veselko pozorovav, že všickni v klášteře návštěvou knížete jsou zaměstnáni, otevřel si v noci skříně paklíčem, vzal láhve a popíjel s nekalými společníky po celou noc. Teprv k ránu vkradl se nazpět do kláštera.

Rozumíť se samou sebou, že Veselko byl přísně potrestán. Maleš ho v kuchyni více nespatriil. Z kuchyně byl odstraněn. Kdyby nebyl příbuzný opatův, jistě by ho byli z kláštera vyhnali. Kuchyňský mistr oznámil opatovi, co Veselko vyvedl, p. Norbert se ale bezohledně vyslovil, že zloděje v kuchyni trpěti nebude. Opat musel sám souhlasiti; nevyhnal ho z kláštera,

ale odevzdal ho jiné dohlídce. Veselko byl dán k těm, co pracovali oděv pro klášter. Neboť bylo mnoho lidí v klášteře a proto dle tehdejšího způsobu měly i kláštery své vlastní řemeslníky, kteří v klášteře zůstávali a pro klášter pracovali. K těm ho dal opat, doufaje, že se Veselko snad přece polepší. Avšak Veselko byl již skrz naskrz zkažený; nepolepšil se a zneužíval dobroty a milosrdenství opata. Za to ale zahořel dábelským hněvem na ubohého, nevinného Malše, myslil, že ho Maleš prozradil a vše knchyňskému mistru udal a tak ho o postavení tak krásné připravil.

Veselko se nesměl více v kuchyni ani ukázati, to ho rmoutilo a trápilo. I umínil si, že se nevinnému Malši řádně pomstí. Všeobecně ho nazýval Jidášem a roztrušoval o něm veliké lživé věci a přece Maleš nebyl ničím vinen, přece Veselka neudal.

Maleš byl nyní špatného společníka prost, nyní se cítil mnohem spokojenějším a šťastnějším, nebo nic nemůže hodného člověka tak trápit, jako zlý, špatný soused. Připadalo mu, jakoby se mu staly povinnosti mnohem snadnějšími, práce mu šla takorůzka sama od ruky; všickni se mu zdáli přívětivějšími a veselejšími. Časem dostal od p. Norberta i kousek dortu a nebo jiného sladkého ovoce, aby ho dal nemocné matce. Ba i sám přísný kuchyňský mistr posýlal matince občerstvení. Jak tu děkoval vděčný Maleš! Radostně spěchal do chatrče matčiny. Poskakoval vesele, ba pádil jako srnka k domovu; na cestě se nedotekl ničeho. Matku to velmi těšilo, požila jen něco málo, mnoho jídla již nesnesla; podala i Malšovi, aby také okusil.

Ale Maleš nepřijal praničeho. „Pro tebe, ba jen pro tebe to jest, milá matinko,“ říkával, „jen si toho nech pro sebe. Chceš-li ale, aby bratříček a sestřičky něčeho dostali, jen jim dej, budu se radovati, jak jim to bude chutnati.“ Maleš cvičil se takto v zdržlivosti, snad se řídil dle rady p. Norberta. Říkával, že ten, kdo se chce mlsnosti uvarovati, musí se vůbec všech pamlsků chrániti. Kdo se jednou namlsal, má nápotom žádost, aby zase mlsal.

Maleš byl se svým postavením zcela spokojen, jen to ho trápilo, že maminka se nelepší, ba naopak horší. Již jen zřídka opouštěla lože, ze světnice vyšla jen za onoho času. Maleš byl velmi rád, pakli matinka jen nějaký čas venku v lenošce vydržela. Nemocná se velmi těšila na den, kde synáček od rána až do večera u ní zůstatí mohl; vždyť ho tak vroucně milovala. Nikdo ji tak jemně a tak opatrně neošetřoval, jako Maleš; s ním mluvívála co nejdůvěrněji o zesnulém, dobrém tatínkovi. Celé hodiny sedával Maleš u nemocné matinky, rozmlouvali tu mnoho o tom, co se stalo a o tom, co jich asi očekává. Květuše netajila synu, že snad brzy se dostaví k ní anděl smrti, aby ji uvedl k Otci nebeskému, uvedl i k zesnulému manželu. Hojila se pevnou nadějí, že i Maleš se s ní a s tatínkem tam v říši nadpozemské sejde; jen ať se nikdy nespustí cesty cnosti. Býváť mnohdy obtížná, ale vede jistě k cíli, nám Bohem vykázanému, vede k nebi. Ať se jen varuje každého hříchu. Hřích se nám arci zhusta ukazuje v růžových barvách; jest krásný na pohled, ale jak smutné jsou jeho následky! Přivádí nás o to nejdražší — o nevinnost, přivádí nás i o lásku

Boží; v zápětí vede již zde na světě za sebou trest neblahý. Hřích podobá se sodomskému jablku. Toto jablko roste na jezeru, v němž pohřbil nejvyšší spravedlivý Bůh strašným ohněm pět měst, mezi nimiž byla i Sodoma a Gomorha. Vypadá čarokrásně; vezmeš-li ho ale do ruky a stiskneš-li ho, vyjde z něho prach a hnusný zápach.“

Bylo krásné jitro. Slunce zaskvělo se krásným světlem svým. Maleš pospíchal domů. Měl se zase po celý den doma zdržeti, i dal se do hlasitého zpěvu; mladost, radost. A proč by nebyl Maleš vesel? Svědomí mu nepředhazovalo nic zlého; byl si vědom, že věrně plní povinnosti stavu svého. Byl si vědom, že pilně ošetřuje matičku, ač kdyby jen již nebyla nemocná. Však Bůh ví nejlépe, proč tak těžkou nemoc na maminku poslal.

Již byl u chýše, kde se zrodil, již otevřel, dvéře. A koho zde spatřil? Neočekávaného hosta P. Eduard byl návštěvou u vdovy. Květuše ležela v posteli, byla svátečně přistrojena; na hlavě měla bílý, čistý čepček, který dodával beztoho již bledé tváři ještě více bělosti. Tváře byly krásně začervenalé, oko jí zářilo neobyčejným leskem. Na stolečku, bílým ubrouskem přikrytém, byl krucifix; byl dřevěný a již po mnohá a mnohá léta choval se v rodině. Patřil takorůzka k rodině a sdílel s ní radosti a žalosti tohoto života. Po stranách kříže byly svícny, v nichž se nalezaly svíčky.

Maleš ihned uhodnul, co se zde děje. Matinka se chtěla dáti zaopatřiti. Proto ji navštívil p. Eduard, aby se na věc tak důležitou, na věčnost dobře připravila. Maleš se ulekl, zbledl,

radost zmizela mu z obličeje. I doprovodil kněze, jenž brzy s tělem nejsvětějším se měl dostavit, ku dveřím. Slzy se mu vyronily z očí; uchopil se křečovitě ruky staříckého p. Eduarda a ptal se ho dušeným hlasem, jestli matinka vskutku již zemřítí musí.

Kmet se vážně podíval na mladíka a pravil: „Milý synu! Jen vševědoucí Bůh ví, v kterou hodinu matku tvou k sobě povolá. Avšak, ať matka tvá žije nebo zemře, bude žítí anebo zemře v Bohu, Bůh ji ani tebe neopustí. Co nejdříve půjdu s tělem Páně, abych matce tvé poslední útěchy a posily dodal. Ty pak všecko poruč Pánu Bohu.“

P. Eduard se brzy dostavil ještě s jedním bratrem. Svíce se rozžaly, celá rodina a někteří příbuzní klečeli okolo lůžka Květušina. Když se nemocná s Pánem Bohem smířila, nastalo velebné ticho, které bylo jen přerušováno nábožnou modlitbou ctihodného kněze a dušeným štkáním přítomných. Nemocná pak zvolala: „Nyní, o Pane! povolej mne, kdy se Tobě bude chtít. Obdržela jsem many nebeské.“

P. Eduard poručil, aby se všickni ze světnice vzdálili, by nemocná zbožnému rozjímání se oddati mohla; jen Maleš zůstal, aby nemocné obsluhoval. I p. Eduard se vzdálil a hrobové ticho nastalo ve světnici jako v kapličce. Nemocná měla ruce sepjaté a dívala se k nebi, kamž, jak pevně doufala, brzy se měla odstěhovati. Brzy se slabostí ponořila v klidný spánek. Úzkostlivě pozoroval Maleš její dech; konečně se probudila a jemným úsměvem děkovala hodnému synáčku za bedlivost. Pravila mu, že se podivuhodně potěšila a posilnila.

4. Pomsta.

Čas mizel jako voda. Uplynulo několik neděl, nemocné bylo pořád stejně. Bylo právě suché počasí, které nemocným na plíce nejlépe svědčí, ba zdálo se, jakoby se nemoc lepšila. Vždyť Květuši nic nebolelo, byla jen slabá, až ta prožluklá slabost přejde, povstane ihned. Ó jak si bude zdraví vážit, jak bude nyní již zcela jen Bohu sloužiti. Blahá naděje!

I Maleš doufal víc a více, že se matinka zase uzdraví; očekával alespoň, že se matince v zimě nemoc nezhorší a jaro že ji opět učiní čilou a zdravou.

Veselé myslí a pln mladistvé důvěry vyšel Maleš za jednoho jasného, zářijového dne z kláštera do krásné přírody. Tento den měl zase docela matince patřiti, s matinkou se měl pobaviti, s matinkou měl rozmlouvat, co se jim mezi tím obapolně přihodilo.

Maleš byl i proto vesel, že se včera sešel s Veselkem. Veselko byl k němu neobyčejně přívětiv a zdálo se, že se polepšil, že nakročil cestu ctnosti. Veselko vešel s náčiním a jinými věcmi do kuchyně, kterých tam nesl, Maleš myl právě a čistil stříbrné věci. Maleš pozdravil sám a nejprv bývalého soudruha; dali se do řeči, z které nezkušený Maleš soudil, že se Veselko opravdu polepšil a že mu více není nepřitelem. Nebohý zapomněl, že i Kain úlisně a zdvořile se choval k Abelu, když ho vyzval, aby se šli na pole podívat, kde ho pak zákeřnický zabil.

Krásné jitro připadalo Malšovi dobrému dvakráte krásnějším, vždyť byl smířen s Veselkou, jenž arci bez příčiny se naň hněval. Tak smýšlí vždy dobrý o jiném dobře, zlý ale zle.

Ješto Maleš k domovu krácel, potkal neznámého pána. Pán tento byl muž v nejlepších létech, byl i skvostně přistrojen; na hlavě měl červenou čapku s perem. Vykračoval si statně. Na straně měl i kordisko, ješto se tehdáž všeobecně zbraň nosila. Byl to asi nějaký pán z komonstva neb stráže krále českého. Pán se dal s Malšem do řeči, ptať se ho po Šárkách. Maleš mu sice popsal cestu, ale pán viděl, že nesnadno zde nezblouditi, anto se kol kolem rozprostíral hustý les. I požádal Malše, aby ho doprovodil. Maleš nevěděl, co má činiti; rád by byl co nejdříve u matky, a tak by byl ztratil alespoň dvě hodiny. Rozmýšlel se a rozhodnul se; matka mu povždy říkávala, že každému, zvláště pak cestujícímu máme radou i skutkem přispěti. Myslil si, že i zde bude jednati dle vůle drahé matičky, pakli cestujícího doprovodí. Pán mu přislíbil zpropitné, Maleš ale pravil, že nežádá ničeho, že jen z lásky ho doprovodí. Nezištnost Malšova se neznámému pánu líbila.

Cestou se dal pán s Malšem do delší řeči. Maleš mu věrně a nelíčeně vypravoval své poměry, s největší láskou mluvil arci o nemocné matce. Daleko prý by šel k vůli ní, kdyby jí mohl ztraceného zdraví navrátiti. Cizinec, jenž se Branislav nazýval, žasl nad láskou vděčného synáčka zamiloval si pacholčka. Dorazili k tak zvaným divokým Šárkám.

„A proč pak se jmenuje toto místo Šárky?“ tázal se cizinec, ač to lépe věděl, než Maleš.

„Ó to vím dobře,“ odpověděl Maleš, „tatínek mi o tom jednou povídal, když jsem s ním zde byl ponejprv. Tam, co vidíte tu velikou skálu, tam pod ní podvedla prý Šárka jakéhosi Ctirada. Stalo prý se to za časů dívčích bojů. Ženy a dívky povstaly proti mužům a vedly s nimi vojnu; bojovaly ponejvíce lstí. Jednou jel okolo Ctirad, rytíř z komonstva Přemysla, knížete českého, s ozbrojencu družinou. Dívky se o tom dozvěděly a umínily si, že se všech zmocní a pak že je pobijou. Šárka byla k tomu vyvolena. I rozestavily se všecky kol kolem v lese. Šárka slyнула prý neobyčejnou krásou; tuto Šárku svázaly na rukou a nohou a nechaly ji samotnou. Ctirad, jedá tudy, zahlídl krásnou dívku svázanou, ana pláče. I ustrnul se nad ní, zastavil se a tázal se jí, co se jí stalo? Šárka odpověděla, že si vyjela s otcem na lov, a že se od něho poněkud vzdálila. Dívky ošemetné prý ji chytily, aby ji na svůj hrad odvedly. V tom prý zaslechly šramot a proto utekly, domnívajíce se, že přichází její otec. Ctirad, netuše nic zlého, sestoupil s koně, rozvázal Šárku a řekl jí: „Neboj se, dívko, pojd jen se mnou, já tě sám doprovodím k tvému otci.“ Šárka děkovala a prosila jen Ctirada, aby ji nechal trochu odpočinouti a i sám se také posadil. Ctirad svolil ve vše. Tu vytáhla zrádná Šárka láhev medoviny, napila se a dala i Ctiradu a všem jeho druhům. Nápoj ale byl velmi opojný, tak že dřímota přišla na všecky. Potom si vyžádala, aby Ctirad zatroubil na lovčí roh. Sotva že Ctirad tak učinil, přiklusaly dívky, pobily družstvo Ctiradovo a Ctirada svázaly, aby ho na druhý den před tvář Přemyslovou na břehu

Vltavy do kola vpletly a tak způsobem ukrutným usmrtily.“

„Dobře, synáčku, dobře víš pověst tuto,“ vpadl mu Branislav do řeči. „Ostatně se tomu nedivím; vždyť bydlíš na blízku tohoto místa a neměl by si i jeho báje znáti?“

Ještě kousek cesty vedl Maleš Branislava, pak mu ukázal stezku údolím šáreckým, po níž zablouditi nemohl. Omluvil se, že by i dále s ním šel, kdyby ho povinnost nevolala k nemocné mamince.

„Děkuji ti, hodný chlapče,“ odpovídal Branislav, „nyní již nezboudím, dosti času jsi mi již obětoval. Kéž bych i já ti mohl jednou také něčím posloužiti! Jsem z Prahy ode dvora, přišel jsem z Francie, kde král náš Karel byl vychován; náležím k jeho družině, jmenuji se Branislav. Nezapomeň jmeno mé a budeš-li někdy míti pomoci mé zapotřebí, jen se chutě přihlas ke mně, učiním pro tebe, seč budu. Jsi ochotný, jsi ale i vděčný syn a to se mi líbí. Zde pak vezmi tento dukát pro tvou nemocnou máti. Pozdravuj ji i ode mne.“

Maleš byl jako u vidění, nevěděl, má-li si dukátu ponechati. Ponechal si ho. Zpomněl si na matku a pomyslně si, že mnohého občerstvení bude jí moci zaopatřiti. A potom řekl výslovně hodný pán, že ho posílá mamince a proto že si ho musí nechat. Těšil se již napřed, jak se maminka bude radovati, až uslyší, co jí neznámý pan Branislav posílá. Vroucně se panu Branislavu poděkoval a pádil napotom nejkratší cestou k domovu.

U dveří chýše mateřské stál kuchyňský

mistr. Maleš se ho ulekl. Co tu chtěl? Snad nezemřela jeho dobrá maminka?

„Hledal jsem tě,“ pravil úsečně mistr kuchyňský a spolu i přísně k Malšovi. „Hned musíš se mnou k p. Norbertovi, chce se tě na něco zeptati.“

Maleš ustrnul, uslyšev tohoto rozkazu a uváživ, jak přísně kuchyňský mistr k němu mluví a jak přísně naň hledí.

„Později,“ pravil zase mistr kuchyňský, „můžeš matku navštívit, nyní ale pojď hned a beze všech řečí a okolků se mnou!“

Maleš neodmlouval, nezdráhal se. Ač byl již na prahu domu otcovského, milerád se vracel do kláštera a šel za kuchyňským mistrem. Na cestě se tázal Maleš to ono kuchyňského mistra; tento mu ale tak podivně a tak úsečně odpovídal, že raději zcela umkl. Mlčky klusal ku klášteru.

Již byli v klášteře. Dvéře klášterní se za nimi zavřely; Maleš ihned musel k p. Norbertovi do pokoje.

P. Norbert se mračil. Ihned se otázal Malše, jestli včera stříbrné lžíce nejdůstojnějšího pana opata myl a čistil?

„Čistil jsem je,“ odpověděl Maleš zcela určitě.

„A kde pak jest ta dvanáctá lžíce, s kterou jídá pan opat? V skříni jest jen jedenácte lžic a právě tato nejlepší a nejdražší schází. Jest mistrovské dílo a má i uměleckou cenu.“

Maleš se ulekl této zprávy, byl brzy bled, brzy zase červen. Ne snad jakoby byl lžici od-cizil, ale že již pouhá myšlenka ho nesmírně zarmoutila, že jeho mají v podezření. Maleš

sotva že mohl vysloviti, že včera lžíce počítal a že jich bylo dvanácte a že jich k ostatnímu stříbrnému náčiní uložil.

„Jak že?“ rozdurdil se p. Norbert, maje blednutí a červenání a nesrozumitelnou odpověď Malšovu za vinu, „co to mluvíš. Neuf tam dvanácte lžic, lžíce pana opata schází a ty musíš věděti, kam se poděla.“

Maleš se dal do pláče a opakoval, že všechny lžíce dal do skříně.

„Přiznej se jen, bohaprázdný chlapče!“ rozhněval se prudce p. Norbert, „přiznej se jen, že ty jsi lžíci ukradl. Viděli tě, jak jsi něco lesklého uschoval!“

Maleš se úzkostí až třásl a dosvědčoval, že jest nevinný.

„Malši!“ jal se zase mluvit p. Norbert, „dej sem tu lžíci, budu hleděti aby se ti trest zmírnil, aby se nikdo o tom nedozvěděl. Vydej lžíci, synáčku, snad se ti vše promine.“

Maleš kýval jen hlavou a nemohl pro bolest a překvapení ani mluvit.

„Nuže! uvidím, jestli sám lžíci najdu,“ pravil p. Norbert zase spurným hlasem; i popadl ubohého chlapce, aby se mu podíval do kapes. Nalezl tam dukát. P. Norbert byl nyní, jak se domníval, úplně o vině Malšově přesvědčen. Z očí šlehal mu oheň zlosti, rozsápaně se díval na nebohého Malše a křičel: „Kde jsi vzal dukát?“

Maleš se vyznal upřímně a pravdivě, jak k dukátu přišel, ale nadarmo, p. Norbert mu nevěřil.

„Řeknu ti to,“ pravil rozzlobený mnich, neuměje se držeti na uzdě, „odkud jsi vzal dukát,

dostal jsi ho za ukradenou lžící. Nevděčný kluku ! Tak se odměnuješ za prokázaná dobrodiní? Klid se, zloději, z kláštera; nikdy více ať tě zde v klášteře nespatřím, sic . . .“

Kuchyňský mistr vyvedl na pokynutí Norbertovo nevinného Malše. Maleš ani nepromluvil, tiše, mlčky šel jako beránek. Zavřeli se za ním dveře.

A kdo to byl, jenž řekl, že něco lesklého u Malše viděl? Známe ho, byl to nešlechetný Veselko; pomstil se nebohému Malši, jenž úlisnost jeho měl za upřímnost. Na neštěstí nenalezl kuchyňský mistr Malše doma, na neštěstí našel p. Norbert u Malše darovaný dukát; všecko toto svědčilo zdánlivě proti Malšovi. Snad by ho byli vydali i světskému úřadu, aby ho potrestal, kdyby nevzali ohledu na nemocnou Květuši.

Jako ohromen zůstal Maleš na chvíli před klášterem stát; nevěděl, jestli bdí anebo sní. „Ach má milá, má ubohá, nemocná matičko!“ byla první myšlénka, která jako dvojsečný meč projela srdce a duši ubohého Malše. „Jak mám nyní zničen a potupen, o svou čest a dobré jméno oloupen před tebe předstoupiti? Jak ti mám tak strašné poselství oznámiti? Zamlčeti jí toho přece nemohu, co se stalo, vždyť brzy se to rozhlásí po celém okolí. Ode mne tudíž musíš se dozvědět, co strašného mne potkalo.“

Volným krokem a svislou hlavou kráčel Maleš k domovské chýši; jak jinak chvátal jindy ku své milované matce. Bázlivě a nejistě otevřel dveře. Matka seděla v lenošce a spala, malá Vlasta seděla u ní. Mrzelo ji to, že zde musí sedět; mileráda přepustila dohlídku Malšovi. Vyšla ven, aby si poskočila v krásné přírodě.

Matka brzy procitla. Podívala se na Malše, úsměv jí edumřel na rtech a starost se rozprostřela na obličej; spozorovala, že Maleš má uplakané oči a že darmo tají vnitřní pobouření. „Co se ti stalo, synáčku?“ pravila Květuše útrpně, „jak podivně vypadáš! Snad jsi se i ty nerozstonal?“

Maleš se již nemohl přemoci při těchto laskavých mateřských slovech, slzy si prorazily cestu a řinuly se houfně po rozpálené tváři. Maleš si schoval hlavu v klíně nemocné maminky a vypravoval jí vše, co se mu dnes ráno stalo.

I matka poslouchala s rozčilením, hluboký žal vtiskl se jí v ubledlou tvář; nechala Malše vymluvíti.

Když Maleš domluvil a na ubledlou tvář matčinu pohleděl, ulekl se náramně: „Matinko, matinko, neumřeš snad s domněním, že tvůj Maleš jest zloděj?“ Matka ubohá hleděla se zpatovat, podívala se na obraz Ukřižovaného, co nad její lůžkem visel. Křečovitě přitiskla Malše k sobě a pravila třesoucím se hlasem: „Malši, mluv matce své pravdu! Prosím tě pro ukřižovaného Ježíše, vyznej se upřímně ze všeho; ukradl jsi snad lžici, abys nemocné matce pohovy a ulehčení zjednal?“

„Neukradl jsem, přísahám Bohu a všem svatým! Maminko, jsem zcela nevinný, nikdy jsem žádnému ani toho nejmenšího nevzal. Miluji velmi i tebe i zesnulého otce. A takové hanby nikdy bych vám neudělal, Pán Bůh ví, že jsem zcela nevinný?“

Matka se dívala pevně Malšovi do očí. „Nechceš snad umírající matku, která ti ráda odpustí, přelhat? Řekni upřímně: Jsi nevinný?“

„Ano, maminko!“ odpověděl Maleš pevným hlasem, „jsem zcela nevinný!“

Po malé chvíli pravila matka: „Věřím ti, milý synu, ano mohu ti věřit, že jsi nevinný. A poněvadž jsi nevinný, obrátí všemoudrý Pán tuto těžkou zkoušku k našemu spasení.“

5. Požehnání matčino.

Nedlouho na to přišla Banuše domu celá uřícená a uplakaná. „Ach maminko!“ zvolala nahlas sotva ducha popadajíc, „považ si jen, co jsem slyšela. Soused Šesták vypravoval našim lidem, že Maleš ukradl v klášteře drahocennou lžici a proto že ho vyhnali z břevnovského klášteřa.“

Ubohá vdova zbledla ještě více a ulekla se, jakoby jí někdo meč do srdce vrazil, sotva že dýchala. A Maleš, nebohý synáček, dal se do hlasitého pláče.

„O Bože, Bože!“ vzdýchala tiše Květuše, „těžké zkoušky jsi mne podrobil; děj se vůle Tvá, Ty znáš nevinnost mého vděčného Malše.“ Potom řekla Banuši, že Maleš, ač lpí na něm podezření, jest nevinný. I řekla jí, aby se šla trochu proběhnout.

Když Banuše odešla, uvedl Maleš matinku do postele, musel jí podat i krucifix. „O můj Spasiteli!“ zlykala, „ty jsi musel tolik trpět a snášet nevinně, ujmi se i mého nevinného Malše. Dej, aby mu toto utrpení bylo i k časnému i věčnému blahu; brzy nebude msti mimo Tebe nikoho, avšak,“ — líbajíc Spasitele doložila —

„v Tobě bude míti všecko.“ Napotom se obrátila k Malšovi řkouc: „Nemůžeš, milý synáčku, ba nemůžeš v Liboci zůstat; zlí lidé by prstem na tebe ukazovali. Nikdo by ti více nevěřil, každý by pochyboval o tvé poctivosti. Poprosím ještě příbuzných, aby mi nějaké služby prokázali. O kéžby ti milostivý Bůh vzbudil nějakého dobrodince, jenž by otcovsky o tebe se staral a tebe se ujal!“

Jen málo ještě dní byla Květuše mezi živými. Slunce svítilo do světničky a ozařovalo ubledlou tvář nemocné; byla ubledlá na smrt, těžce již oddychovala. Smrt se již dostavila. Dříve zesnula Květuše, než by si byl kdo pomyslíl. Před smrtí dala ještě matka svému milému, ale nešťastnému Malši požehnání.

Již ji doprovázejí k hrobu. Smutný to pohled! Maleš nešel na pohřeb; trpěl mnoho. Nesmírně ho bolelo, že lidé naň pohlízejí jako na nějakého zločince, proto se štítil lidí a nešel nikam. Právě na večer, když temná noc zastřela zemi, dostavil se nebohý Maleš na matčin hrob. Zde poklekl a modlil se vroucně za maminku a za tatínka; pomodlil se i za bratříčka, sestřičky a i za sebe. Napotom se rozloučil snad již navždy se svými miláčky.

Druhého dne ještě za tmy vtiskl vroucné políbení na rty Banuše, Vlasty a Zbinka, a zmizel z Liboce. Přátelům nedal ani s Bohem; pochybovali o Malšově nevinně a chovali se k němu posledního času velmi hrubě a nelidsky. Zapomněli, že, byť i Maleš vskutku byl pochybil, měli ho láskou a mírností přivést zase na cestu cnosti, zapomněli, že nalomený strom dle výslovné vůle Kristovy se nemá dolomit.

Maleš nebyl více v Liboci; nikdo nevěděl, kam se poděl. Sirotků se ujali příbuzní, vzavše jich k sobě; arci starostlivého otce, milující matky, upřímného Malše neměli.

Za několik dní navrátil se v Břevnově p. Eduard nazpět domů; když nevinný Maleš byl z kláštera vyhnán, byl p. Eduard na cestách. Jakmile do Břevnova zase přišel, uslyšel, co se stalo s Malšem. P. Eduard nebyl s jednáním p. Norberta spokojen. „Nemohu věřití,“ pravil moudře ctihodný stařeček, „že by hodný Maleš takového skutku se dopustil. Nešťastné prchlivosti! Což nemohl jste“ — obrátil se k p. Norbertovi — „nějaký čas s trestem počkati? Nemáme dosti příkladů, že zdánlivě mnohé věci svědčily proti nevinnému!“ I oznámil vše nejdůstojnějšímu panu opatu a žádal ho, by se věc ještě jednou proskoumala. Opat ihned svolil. Poslali hned pro Malše; ale Malše nebylo lze najíti. Zmizel jako by padl do vody, nikdo o něm nevěděl.

Ostatně se nevinnost Malšova ukázala před celým světem. Veselko se nepohodl jednou s jedním svým společníkem, i rozdurdil se tento a udal p. Eduardu, že Veselko lžíci ukradl. Veselko prý se sám s tím pochlubil; pamatoval prý si, když do kuchyně náradí nesl, kde právě Maleš stříbrné lžíce myl a čistil, kam Maleš lžíce uložil. V noci si paklíčkem otevřel a lžíci vzal; učinil prý to proto, aby se na zrádném, jak se domníval, Malši pomstil, že prý udal, že Veselko láhve vína ukradl.

Tu se arci p. Norbert zlobil sám na sebe, tak rád by byl přenáhlenost napravil, ale nebylo již možno. Veselko byl přísně potrestán a nevinnost Malšova brzy se zase rozhlásila kol-

kolem. Dozvěděli se toho i Malšovi příbuzní, kteří se tak nemilosrdně k ubohému Mašši chovali; zastyděli se uvnitř. I oni by byli rádi Malše k sobě povolali, ale Malše nebylo tuto.

Maleš, rozloučiv se se svými, ubíral se za tmy ještě z Liboce. Ještě jednou pohleděl na místo, kde byl hřbitov a dal rodičům svým srdečné s Bohem. Srdce jeho arci bylo naplněno zármutkem velikým velmi; jako psanec musel utíkat z místa, kde zažil radost a spolu i dosti žalostí mládí svého. Kam se měl nyní uchýliti? Ještě nikdy nebyl z domova, nebyl ani v blízké Praze. Slyšel mnoho vypravovati o Praze, i umínil si, že se tam obrátí. Snad najde hodných lidí, kteří mu dají službu; bude sloužiti věrně. Ne-spustí se nikdy cesty cnosti, byť snad měl hladem zahynouti.

Ještě nevyšlo slunce a Maleš stál před strahovskou branou; viděl ji ponejprv. Obdivoval se její velikosti, obdivoval se i hradbám. Spěšně, nejistě proběhl branou a vkročil do Prahy. Bylo mu podivně okolo srdce; nemohl pochopiti, proč zde lidé tak běhají, jako by se honili. Viděl zde i mnoho a rozličných věcí, i velký bluk zde panoval. Maleš byl jako v Jiříkově vidění; nevěděl, jestli bdí anebo sní. Hlava mu šla kolem, neviděl takorůzka a neslyšel. Neuměje se ještě vyhýbati narazil na Pražana, jenž ho za to notně vyplásl, nazýváje ho nemotorou a otevřhubou.

Malše to již mrzelo, že se vydal do Prahy, myslel, jak asi dostane službu u lidí, kteří ho tak vzácnými jmeny poctili. Nevěděl, má-li zůstat, anebo Prahu zase opustiti, ale kam jinam se měl odebrati? Nikde na celém světě nemě

přítelička. I zmocnila se ho malomyslnost; zpomněl si ale na drahou matičku, zpomněl na její napominání a opět se navrátil pokoj do jeho sklíčeného srdce. Však ho Bůh neopustí, říkávala dobrá máti, nesejde-li s cesty cnosti. A Boha se bude držeti, aby ho jednou vzal k sobě a k matičce a tatínkovi.

Brzy se dostavil i hlad. Maleš měl jen něco málo krejcarů, vždyť mu dukát vzal p. Norbert z kapsy, aniž by mu ho byl navrátil. Koupil si housku a jablka. Maleš porozumíval, že se musí ohlídnouti po nějaké službě. I dal se se švitořivou ovocnářkou, u níž si ovoce koupil, do řeči. Schválně si koupil ještě jednou, jen aby s ní mohl mluvit; řekl jí upřímně, že jest sirotek, že nemá ani otce ani matky. Přišel do Prahy, aby si nějaké služby zaopatřil; nemá ale nikde známosti. Snažně prosil ovocnářku, aby mu sama něco dohodila. Ovocnářče se uctivý hošík líbil, líchoťilo jí také, že k ní si vzal důvěru. Měla sama dvě děti; i napadlo jí, že by Maleš mohl zrovna u ní zůstat. Dá prý mu seč bude, ač hladov prý také nikdy nepůjde spat. Arci na vzácnou stravu se nemůže těšiti. Má prý i zlého muže, z toho ale aby si nedělal ničeho; i ona musí od něho mnoho snášeti. Za to ho bude míti ona ráda a vynahradí mu vše. Maleš milerád svolil, pomyslí si, že se zatím v Praze obeznámí a napotom že si najde lepší služby. Nejraději by se byl stal kuchtíkem, líbilo se mu to; nerad šel z kláštera.

Brzy uvedla ovocnářka Malše do svého bytu. Zůstávala daleko od ovocného trhu; šli po schodech, Maleš již sotva dechu popadal. Tolik schodů neviděl ještě nikde; již byli v čtvrtém poschodí

a ještě nebyli u cíle. Pod samou střechou byla ovocnářčina světnička; měla zavříno. Dítky ji žádoucně očekávaly. Ubožátka musela zde býti samotna jako u vězení. Staršímu hošíčku bylo asi sedm let, do školy nechodil, ač tam patřil; musel ošetřovati dvouletou sestřičku. Otec byl drvoštěp, říkali mu Dluhoš.

Dluhoš byl daremný člověk, po celý den jen pil rád kořalku, o kostel neobal, na Pána Boha nepomyslel; boháčům záviděl jich jmění. Nespravedlivé prý to jest, říkával, že mnohý člověk má všeho dostatek a jiný že se zase sotva nají. Místo modlitby proklínal, při každém třetím slovu měl „sakra zatra“ v ústech. Vydělal mnohdy dosti peněz, ale co mu to bylo platno? Brzy zase všechno sám utratil. Neměl-li sám ničeho, žádal na ubohé manželce, aby mu dala peněz na kořalku; ovocnářka se zpěchovala. A tu nastalo hromobití, křik a váda. Jistě by byl Maleš k ovocnářce nešel, kdyby si byl uměl představití tohoto muže.

Ve světnici nepanoval arci valný pořádek, nepanovala čistota. Když tam Maleš s ovocnářkou vešel, zarazily se dítky; brzy se s ním ale seznámily a přilnuly k němu s celým srdéčkem. A Maleš jich také miloval a vedl k dobrému; učil je modliti se a vypravoval jim mnoho o malém Ježíšku. To se dětem líbilo, ustavičně ho prosily, by jim povídal. Maleš řekl, že to učiní jen tehdy, když budou poslušny a hodny.

„Zde tedy zůstáváme,“ pravila ovocnářka, „dnes zůstaneš zde, hled abys vše uvedl v pořádek. Budoucne budeš časem sám ovoce prodávati, anebo mi budeš rozličné věci přináseti a roznášeti. Mějž se již dobře. Domu přijdu až

na večer, přijdu dnes o něco dříve, než přijde můj muž. Jest podivín, snad by tě odtud vyhnal.“ To byla arci nemilá zpráva pro Malše, již napřed se bál zlého Dluhoše.

Když ovocnářka odešla, dal se Maleš do pořádání. Mnoho nábytku zde nebylo, co bylo, upravil Maleš co nejlépe. Ovocnářka nemohla si lepší děvečky vyvoliti, i dívky byly velmi rády majíce společníka.

Přišel večer, ovocnářka přišla o něco dříve, hned na to dostavil se i Dluhoš. Již na schodech ho bylo slyšeti. Byl opilý, s proklínáním vešel do světničky; dívky se krčily a usedly si k Malšovi. Tatínka neměly rády, vždyť jim jen ubližoval, přezdíval jim cikáňata.

„Co tu máš za kluka?“ pravil, když spatřil Malše. Ovocnářka mu vše vysvětlila.

„Tak!“ rozdurdil se opilec, „což nejsem já zde pánem? Nemáš již svých harantů dosti? Podívejme se na milostpaní! Přivede mi darmožrouta; nu pro dnes ať zde zůstane, zítra ale ať se mi klidí pryč.“

Ubohý Maleš trnul, slyše takové přivítání. Snad by byl hned odešel, kdyby mu nebylo líto ubohých dítek. Ještě dlouho řádl Dluhoš, až konečně ulehl a hlasitým chrápotem naplňoval malou jizbu.

I Maleš ulehl, arci prvé se pomodlil. Musel spáti na zemi na slámě, peřin ovocnářka neměla; za přikrývku dala mu houni. S Malšem spal i malý Karlíček. Maleš nemohl dlouho usnouti; zpomínal i na zemřelého tatínka. To byl jiný tatínek. Jak vroucně ho všickni milovali, jak se všickni těšili na jeho příchod! I po-

modlil se zaň. Konečně přece usnul, ale byl to spánek velmi nepokojný; měl hrůzné sny.

Ráno Dluhoš brzy odešel. Neříkal již, aby Maleš šel pryč, zaspal vše a o rodinu málo se staral. Ubohá ovocnářka musela o vše pečovati. Dnes musel Maleš do trhu: donesl tam ovoce a pak seděl s ovocnářkou, aby se naučil ovoce prodávati, aby ho nikdo neošidil.

Maleš se brzy v postavení své vpravil; uctivě pobízel každého, by si něčeho koupil. A vedlo se mu dobře, prodal vždy mnohem více než ovocnářka a vše i pořádně odvedl. Ani jedinkého jablíčka neodcizil, považoval to za hřích, ovocnářka milovala Malše jako matka, hleděla, aby mu vynahradila, v čem musel zakoušeti od zlého manžela. Maleš si konečně z nadávek a urážek Dluhošových nic nedělal, byl přesvědčen, že toho nezasluhuje a že má dobré svědomí. Dlouho nemohl v takové službě zůstat.

Kam by to vedlo? Jakou by měl budoucnost? Jen toho si od ovocnářky vyžádal, aby směl alespoň ve svátek a v neděli choditi do kostela. Pán Bůh by se naň hněval, kdyby na něho zapomínal; i matinka a tatínek neměli by v hrobě pokoje. Ovocnářka mileráda svolila. Maleš jí byl takorůzka učitelem svým zbožným příkladem, nebyla zlého srdce, ale řídíc se dle módy Pražanů, jen za onoho času, a to ještě jen na chvílku zabloudila do kostela. Nyní se ale zcela změnila. Vzpomněla si na věčnost a jednala dle toho. I mužovi již tak neodmlouvala, považovala ho za kříž, kterého jí Pán Bůh uložil. Snášela ho nyní trpělivě a shromažďovala si zásluh pro nebe.

Maleš brával do kostela i malého Karla, poučoval ho, proč do kostela chodíme a jak se tam chovati máme. Karlíček se na kostel těšil. I o Pánu Bohu mu Maleš na večer mnoho vypravoval a stal se tak příčinou, že první símě svatého náboženství sil do útlého srdce pacholíčkova. Maleš byl u ovocnářky již mnoho neděl. Dluhoš ho nemiloval, považoval v něm jen břemeno a jen řečí manželčinou se dal uchlácholiti.

6. Starý známý.

Bylo to léta Páně 1333., když do Čech zavítal mladistvý král Karel IV. Celá Praha byla vzhůru, všickni, bohatí i chudí, urození i sprostí těšili se na příchod Karlov. Slyšeliť o něm mnoho dobrého až z dálných krajín franckých. Karel byl dán na vychování do Francie, byl syn českého krále Jana Lucemburského. Král Jan byl sice udatný, byl rekovný jako lev, ale špatný vladař; o poddané, zvláště o Čechy málo se staral. Jen tehdaž do Čech přijížděl, když měl zapotřebí peněz, a vybral něco těchto peněz! Promarnil jich anebo utratil ve válce, nevěděl, že krev mozolů lpí na nich. Všecky statky korunní zadlužil a uvedl Čechy do dluhů. Nadržoval i cizozemcům a proto ho česká šlechta nemilovala. Proslavoval sice jmeno České, ale uvedl Čechy v bídu a nouzi. Byl velmi nepokojného ducha, nikdy a nikde neměl stání a pokoje. Přišel o obě oči, až u Kreščak ve Francii léta Páně 1346, bojuje proti Angličanům, obklíčen velkým množstvím nepřátel zahynul, bojuje

hrdinsky až k smrti. I mladistvý Karel bojoval udatně po boku otcovu. Mrtvola králova neměla ani po smrti krále pokoje, dlouho byla vlečena s místa na místo, než došla žádoucího odpočinku.

Jaký div tudíž, že Čechové horoucně toužili po mladistvém králeviči, očekávající od něho zdaru vlasti české. Proto se připravovali velkolepě a okrašlovali Prahu velmi nádherně; nelitovali ničeho, jen aby králeviče jak se patří a sluší přijali.

A Čechové se v mladistvém Karlu nesklamali. Karel, jsa při dvoře franckém, dbal jen o své vzdělání, neřídív se dle otce svého Jana. Ten vyhledával jen hračky a marnosti, Karel pochopil vznešené postavení a úkol svůj. Umínil si, že až jednou vládnouti bude, všemožně se přičiní, aby se stal nejen dobrým vladařem, nýbrž otcem poddaných svých. A vskutku předsevzetí svému dostál Karel slavně, vším právem se nazývá otcem vlasti české, kterou za svého panování tak velmi povznesl.

Zvony zavzněly v starožitné Praze, oznamující příchod vzácného hosta. Již přichází ušlechtilý, krásný, bujarý mladík sedmnáctiletý; deset let neviděl již rodné vlasti a zapomněl i česky mluvit. Brzy to ale vynahradil a mluvil česky tak plynně jako dříve. Slícného, pěkného byl těla, dobrota a zbožnost dívala se mu z dětinských, nevinných očí.

S jásotem ho všickni přijali, očekávající v něm oblažitele vlasti české.

Karel se usídlil zase na hradě pražském, kamž uvedl i mladistvou manželku Blanku, dceru

krále franckého. I k ní přilnul národ český s celým srdcem.

Karel, chtě moudře a spravedlivě vládnouti, cestoval po celé zemi, Čechách, Moravě a Slezku. Na své vlastní oči chtěl viděti nedostatky země, blahosklonně slyšel žaloby a přání lidu. Hned ponejprv odstranil mnoho nepořádku a přísně se držel spravedlnosti.

I. Maleš slyšel mnoho o mladistvém králeviči a přál si, aby ho spatřil. Ovocnářka mu dovolila, aby se šel podívat na průvod, jímž měl Karel přivítán býti. Sotva že se prodral nescíslným zástupem lidstva, šťastnou náhodou spatřil králeviče a blízko u něho v jeho komonstvu známou mu osobu — Branislava. Překvapením a radostí až vykřikl, tak že se ho lidé tázali, co se mu stalo. Jak rád by byl k němu pospíšil, ale nemohl, jak rád by byl mu oznámil, co vytrpěti musel, že ho doprovodil do Šárek. Srdce mu mocně tlouklo, necítil se již tak csamělým, měl v Praze známého a jak se i vším právem domníval, dobročinného přítele. S radostí spěchal domů, naděje mu zasvitla, že se ho Branislav ujme.

Na večer přišel i Dluhoš zcela zpit, sotva že na nohou stál, huboval a proklínal strašně. Dnes si vyvolil ubohého Malše. Nadával mu, kdo ví, odkud jest a co jest za kvítko, proč ho jen ta hloupá žena přijala. Má dosti co dělati se svými haranty, proč se ujímá i poběhlíka? Ba tak velmi se zapomenul, že ubohého Malše i zbil. To arci velmi bolelo nevinného Malše, vždyť od svých vlastních rodičů nebyl ani jednou bit. Neříkal ničeho, mlčel; snášel vše trpělivě. Avšak umínil si a rozhodnul se

na tom, že v takovém domě více zůstatí nemůže, ba ani nesmí. Ulehl již pozdě, nemohl ani usnouti.

Druhého dne oznámil ovocnářce, že déle u ní zůstatí nemůže. Budu si jinde hledati službu. Ovocnářka ho přemlouvala, nadarmo; Maleš zůstal na svém. Dav Karlíčkovi z Bohem, vzal si své věci a vyšel z domu, zase opuštěn. Kam se měl opět uchýliti? Jen kdyby věděl, kde pan Branislav přebývá?

Nebyl ještě daleko od domu, když zaslechl hlasu jej jmenujícího, i obrátil se a zhlídl Karlíčka. Sotva ubožáček dechu popadal, hlasitě plakal. I objal Malše a prosil ho, aby od nich neodcházel, anebo aby ho vzal sebou. Maleš byl překvapen přichylností Karlíčkovou, viděl, že ho miluje, miluje více, než vlastní rodiče. Volky, nevolky musel se zase navrátiti do starého bytu. Zde uchlácholil Karlíčka a slibil mu, že ho někdy navštíví a že mu časem i něco hezkého a dobrého přinese. Karlíček se upokojil a propustil Malše.

Bylo již poledne, když Maleš přišel na hrad pražský; domníval se zcela rozumně, že zde Branislava nejspíše nalezne. I obcházel hrad, dívaje se na každého, kdo vcházel a odcházel. To se zdálo jednomu vojínu, co byl na stráži, podezřelý. Co pak asi chce ten hošík, pomyslí si; proč se sem ustavičně dívá? Snad nemá něco za lubem? Počkej, chlapíku, ty se mi posadíš na lep, vyplatím tě pořádně.

Maleš, nemoha se Branislava dočkatí, stával se netrpělivějším. Již několikráte chtěl rychle do zámku vkročiti, aby ho voják nespozoroval. I voják uhodl jeho úmyslu a proto se schvalně obrátil, stavě se, jakoby Malše neviděl. Okamžení toho

použil Maleš; v minutě byl v zámku. Ale, v tom se obrátil vojn a pátil za Malšem. Maleš byl zcela překvapen, ohlídnuv se a spatřiv, že jest pronásledován. I zůstal státi.

„Co tu chceš, daremný uličníku?“ osopil se naň vojn. „Jistě jsi si vyšel na nějaký lov, avšak máš draho zaplatiti drzost svou!“

Maleš nemohl leknutím ani promluviti; již zase vpadl do podezření. Zpomněl si na břevnovský klášter, kde podezřením přišel o čest a dobré jméno. Konečně se ale přece vzpamatoval; i vypravoval vousáči, že sem nepřišel ze žádného zlého úmyslu. Pochází z venkova, nemá ani matky více. Přišel do Prahy, aby si nějaké služby zaopatřil, byl nějaký čas u ovocnářky, ale nemohl tam vydržeti. Ovocnářka má opilého muže; muž tento mu mnoho ubližoval, týral, ano včera ho i zmlátil. Proto tam nemohl zůstat. Šťastnou náhodou spatřil starého známého, jehož jednou do Šárek doprovázel, ve společnosti králové; domnívá se, že pan Branislav nejspíše v zámku zůstává a proto by ho rád vyhledal.

„I podívejme se na tu zmiji,“ rozdurdil se vojn poznovu, „jak umí lháti jakoby tiskl. Zmátl jsi se, nemysli, že ti uvěřím. Já ti dám pana Branislava na záda; vloudil jsi se sem, abys něčeho ukradl.“

„Nikoliv!“ zvolal Maleš určitým a pevným hlasem, „zlodějem jsem nikdy nebyl a dá Bůh že ani nebudu.“

„Dobře,“ pravil vojn, „půjdeš se mnou. Až budu míti po stráži, odevzdám tě soudu, zatím zůstaň tam ve světnici a rozjímej o nepodařeném vlouzení.“

Maleš uposlechl. Smutno mu bylo; což má pořád jen trnovou cestou kráčet? I zadumal se a slzy bolesti vystoupily mu z očí. Pak se ale pomodlil a díval ven. V tom přichází právě skvostně přioděný pán. Jako pocestný, bloudě po neznámé cestě ve tmě, se zaraduje, když najednou shlídne světlo, oznamující, že zde bydlí lidé: tak se zaradoval i náš Maleš. Střelhubitě vyskočí a již leží před panem Branislavem. Radostně a prosebně objímá jeho kolena, pro milosrdenství Boží ho žádá, aby se ho ujal.

„Kdo pak jsi?“ táže se udiveně pán. „Vstaň a ukaž mi přece obličej!“

Maleš vstal a Branislav ihned poznal, že to ochotný pacholík, který ho doprovázel do Šárek.

„Kde pak jsi se tu vzal, pacholíčku? Co pak se ti stalo? A co dělá tvá matička? Snad tě poslala ke mně! vede se vám špatně?“

„Ach,“ zalkal Maleš, „ubohá matička! Vede se jí asi blaze. Umřela, odpočívá na libockém hřbitově.“

„Upokoj se jen, vděčný synáčku!“ pravil útrpně Branislav, jenž, ač byl vznešeného rodu, zůstal i citelným člověkem. „Avšak pojď nyní se mnou. Jdu právě ku své rodině.“

Tu se přiblížil voják uctivě k panu Branislavu a řekl mu, že chlapce má v podezření. „Neboj se, vojíne, dcbře že povinnost svou konáš; avšak hošík jest hodný a беру ho pod svou ochranu.“

Na cestě vypravoval Maleš panu Branislavu upřímně, co všechno musel zakusiti v klášteře břevnovském. Nejvíce mu uškodil darovaný dukát, stal se svědkem proti němu.

„Nedělej si z toho nic,“ odvětil Branislav, „utrpením přicházíme k blahu. A pak bychom se byli my spolu asi sotva sešli, nyní se ale postarám o tvou budoucnost.“

Mezitím došli příbytku Branislavova. Branislav byl rytíř, jeden z průvodčích Karlových; obydlí jeho bylo velmi krásné a skvostné, měl i sám dosti sluhů.

„Vedu vám hosta,“ pravil Branislav k rodině. „Seznámil jsem se s ním v Šárkách a nyní přichází ke mě na návštěvu. Ať ho přijmete slušně!“

Milostpaní, již Maleš uctivě políbil ruku, se usmála; připadala Malšovi jako nějaká svěťtice, jemnost a dobrota zračily se jí v obličeji. Maleš musel hned usednouti, dali mu jísti seč byl. Maleš se nedal dvakráte pobízeti, od božího rána neměl ničeho v ústech; paní se těšila, že hostu tak výborně chutná.

Když se Maleš najedl, musel na žádost paninu ještě jednou celý svůj život vypravovati. Maleš nesmlčel ničeho, ba ani co ho potkalo v klášteře a čeho zakoušel v Praze u ovocnářky.

Brzy se dostavily i dítky Branislavovy a po kratičkém čase se s Malšem spřátelily. Maleš uměl s nimi dobře zacházeti a brzy si přiznal a lásky jejich vydobyl. I milostpaní se Maleš zalíbil, ješto si tak nenuceně a slušně počínal.

Maleš zakusil zase po tolika krutých dobách okamžení, které mu hojně vynahradilo přestálá utrpení; cítil se tu opět jako doma, jako mezi svými. Blažené city naplňovaly jeho celou duši, vděčností a láskou přilnul k celé rodině, s dětmi se pobavil výborně.

Na večer, než šel spat, vyptávala se ho paní

sama, k čemu by měl chuti? Maleš odpověděl beze všeho dlouhého rozmýšlení, že by se stal nejraději kuchtíkem. To se mu nejlépe líbí, k tomu má nejvíce chuti a jak se domnívá i schopnosti. Paní se tudíž domluvila s Brani-slavem. I usnesli se na tom, že nejprve nechají Malše nějaký čas u sebe. Chtěliť ho i jinak ještě vzdělati, později se přičiní, aby se Maleš dostal do královské kuchyně.

Maleš překonán tolika radostnými zprávami byl již umdlen a ospalý; i uvedli ho do ložnice. Maleš pomodliv se a poděkovav vděčně otci nebeskému, klidně usnul. Spal pokojně a snil o své drahé matičce, viděl ji, seděl u ní. Zase mu žehnala. Zdála se mu býti neobyčejně krásná, zcela proměněná; napomínala ho i mateřsky, aby se vždy poctivosti držel a Pána Boha nespustil. Tak jistě dosáhne již zde na světě postavení dobrého.

Radostně se probudil Maleš druhého dne a dlouho viděl ještě před sebou usmívající tvář drahé matičky a její žehnající ruku.

7. Malý kuchtík.

Maleš byl brzy napotom uveden do kuchyně, kde, jak se vyznal, nejraději se zdržoval. Chutě se dal do práce a dal si záležeti, aby umění, jemuž se věnoval, slavně dostáti. Milostpaní byla s ním hned na počátku úplně spokojena. Divila se velmi, jak vytrvale a řádně vše koná, divila se, že tak velmi miluje čistotu a pořádek, divila se nejvíce, že se ničádných mlsků ani ne-

dotekl, že i v tom nejmenším byl poctiv a věren. Proto mu brzy svěřila všecko; jen na každou sobotu musel pro pořádek Maleš účet klásti z celého týhodne.

Ostatní v domě toho Malši nezáviděli. Choval se k nim uctivě a žádného ani pohledem neurazil. Milovali ho všickni. Nejvíce si na Malšovi zakládal pan Branislav; zřejmě mu to ukazoval a častěji se mu od něho dostalo pochvaly a odměny. Maleš byl zcela šťasten a spokojen; s vděčností zpomínal na drahou matičku, která mu dala tak řádného vychování. Bez vědomí milostpaní nevzdálil se Maleš z domova ani na okamžik.

Byl šťasten a v štěstí nezapoměl na ovocnářku, jako nevděčný číšník na Josefa egyptského. Vyžádal si od milostpaní, aby směl časem navštívit ovocnářku a Karlíčka, jehož vroucně miloval. Prosil i paní, by směl Karlíčkovu něco s sebou vzít, ješto měl sám všeho dostatek a všeho snísti nemohl. Paní arci svolila. Lichotilo jí, že se Maleš ve všem ptá o její radu a svolení. Viděla, že Maleš je hodný a vděčný chlapec a proto mu sama dala lecos pro Karlíčka. —

Někdy v neděli anebo ve svátek odpoledne navštívil Maleš ovocnářku. Všickni se na něho těšili, ba i opilý Dluhoš poznával, jak velmi Malši křivdil, když byl u nich, a bezděky měl vážnost a úctu pro Malše. Nejvíce se arci těšil na Malše Karlíček; celého odpůldne neměl již stání a pokoje, ustavičně vyhlížel. A když konečně uslyšel Malšovy kroky, které již znal, zvolal radostně: „Již jde!“ Běžel mu naproti a s jásotem ho uvedl do světničky. Maleš již proň

něco měl. I na ovocnářku a na Dluhoše nezapomněl. Dluhoš by byl arci nejraději uviděl peněz, aby mohl kořalku píti. Maleš se všemožně namáhal, by Dluhoše přivedl k tomu, by se kořalky vzdal, všecka slova byla ale marná, Dluhoš sliboval, dokud neměl peněz. Jakmile ale několik krejcarů sehnal, pil, až se opil a týral ovocnářku, ba i malého Karlíčka. Maleš těšival i ovocnářku, Bůh jí poslal již tento kříž, a proto ho musí s odevzdáním do vůle Boží snášeti.

Jednou chtěl Maleš zase navštívit ovocnářku; ještě nebyl u jejího domu a již slyšel neobyčejný hluk. Lidé se sbíhali se všech stran k obydlí Dluhošovu. Nesli Dluhoše. Ale jak vypadal! Byl na celém těle potlučen a málo bylo již v něm života. Šel do putyky, opil se a týral soudruhy. Tito si týrání nenechali líbiti i povstala hádka, z hádky pranice a Dluhoš byl tu smrtelně poraněn. Ubohá hokynářka lomila rukama, nařikajíc a bědujíc hlasitě. Dobře že přišel Maleš, jenž cítil s ní její zármutek a bolest. Dluhoše odnesli nahoru a omývali ho vodou. Dluhoš přišel zase k sobě, viděl a poznával, jak všech zarmoutil. Maleš spěchal pro lékaře a pro kněze. Kněz ho připravil na poslední cestu, lékař pak řekl, že mu není pomoci. A tak se také stalo. Ještě té noci zemřel v největších bolestech.

Maleš oznámil vše milostpaní; paní nařídila, aby byl Dluhoš slušně pochován. Za rakví kráčel i Maleš, osvědčiv se i zde co věrný přítel a trpící s trpícími.

Milostpaní i na dále na přímlovu Malšovu nezapomněla na opuštěnou vdovu. Ovoce se bralo jen od ní, mnohého starého oděvu i jiné pod-

pory dostalo se jí. I Karlíček dostal nové šatstvo, aby mohl choditi do školy a toho si právě Maleš žádal. Ovocnářka blahořečila Malšovi, nazývajíce ho svým dobrodinečkem.

Mezitím nastoupil léta Páně 1346 Karel vládu v Čechách po rekovné smrti otce svého Jana. Věrně dostal slibu svému, že celý život svůj obětuje blahu vlasti České a poddaných.

Karel byl velmi zbožného srdce, kterouž zbožnost rozličným ukazoval způsobem. Až dosud bylo v Praze jen biskupství. I vymohl Karel u tehdejšího papeže Klimenta IV., aby biskupství pražské bylo povýšeno na arcibiskupství. Kliment milerád svolil, miloval Karla, byv prvé jeho učitelem. Založeno i biskupství v Litomyšli. Tak vymaněny jsou Čechy z poddanství kněží německých; až posud patřily Čechy pod arcibiskupství mohučské. Již prvé žádali toho králové čeští, ale nadarmo.

Prvním arcibiskupem pražským stal se dosavadní biskup Arnošt z Pardubic. Byl muž neobyčejné krásy, ale zvláště čistého, milosrdného a nadaného ducha. Stal se pravým nástupcem sv. Vojtěcha, prvního biskupa českého.

Tomuto papeži Klementovi měl Karel i co děkovati, že se stal později německým císařem.

Nejkrásnější památku zanechal nám Karel IV., že založil chrám sv. Víta na hradě pražském. Se všech stran přiváženo kamení a jiných potřebných věcí. Chrám sv. Víta jest stavěn v unášejícím slohu gotickém, všecko ukazuje nám tu takřka na vlast nebeskou. Stavěl ho proslulý umělec francký, Matyáš z Arrasu. I litá socha sv. Víta, kteráž se až dosud v chrámu nalezá, pochází z časů Karlových. V mnohém ohledu

nevyrovná se tomuto chrámu ani chrám světoznámý v Kolíně nad Rýnem. Jest tento kostel takofka otcem všech kostelů českých a okrasou Čechie.

Nynější chrám arci již časem mnoho utrpěl a jest jen částkou bývalého; vyznamenává se překrásnými ozdobami. V šestnáctém století utrpěl mnoho ohněm, nejvíce pak v sedmileté válce od Bedřicha, krále pruského. Vandalsky, závidě Čechům okrasy tak vznešené, dal Bedřich II. do chrámu Páně stříletí. Bohaté, gotické okrasy, ztepilé fioly, pyramidy, pavláčky a oblouky rozdrceuy s rachotem sřítily se dolů. Ba pomy drtily vše i uvnitř, skoro třikráte šlehal oheň na rozličných místech chrámu. Jen s největším namaháním podařilo se chrám zachrániti. — Císařovna Marie Terezie dala ho opravit, později se ale žádných oprav na kostele nedělalo. A snad by byl tak krásný chrám Páně se sřítit, kdyby v čas nejsvrchovanější nevynalezli se ochrancové. Léta Páně 1859 utvořila se zvláštní jednota pro dostavení tohoto chrámu velebného. Nejdříve se muselo arci začíti s opravami. A vskutku, za šestnáct roků, co jednota trvá, vyvedla velmi mnoho. Záleží tudíž každému Čechu na tom, aby dílo toto bylo ukončeno. A pročez každý přispívejme dle možnosti a vstupujme do jednoty Svatovítské!

Maleš žil jako v ráji, blažilo ho, že přímluvou prospěl opuštěné vdově. Zpomněl si i na své sestřičky a bratříčka. Jak rád by jich navštívil. Ale jak se měl odebrati na místo, kde by každý naň ukazoval prstem jako na zloděje? Dlouho přemýšlel, konečně se ale usnesl,

že je přece navštíví; máš dobré svědomí a vědomí, musí se sám přemoci.

Za krásného jitra vyšel Maleš z Prahy. Již byl za strahovskou branou; hned zahlídl věž chrámu kláštera břevnovského; znovu se mu pobouřilo srdce. Jen aby žádného z kláštera nepotkal. Bylo mu i příjemno v krásné přírodě. Poznával, že život na venkově přece jest jen lepší, tišší a zdravější, než v ulicích pražských, kamž mnohdy jen zřídka slunce zasvitne, ba do mnohé uličky se ani pro vysoké domy prodrati nemůže. Nebylo zde také ohlušujícího hřmotu, příjemný klid se rozšiřoval kol kolem. Jako děcko letěl Maleš, spatřiv květinčky. Vždyť tak často víval kytičky pro milovanou, zemřelou matičku, i uvil jí jich zase. Zapomněl na nemilé upomínky a kráčel dále ku předu, prozpěvuje si veselou píseň, které se ve škole naučil. Nevšímal si lidí kolem jdoucích.

Najednou ale uslyšel Maleš přívětivého hlasu: „Malši, Malši, pojd sem! Kde pak jsi se tu vzal?“ Maleš si všimnul, odkud hlas pochází a poznal p. Eduarda. Leknutím se až trásl, blednul a zase červenal.

„Nelekej se jen, milý Malši,“ pravil důvěrně p. Eduard. „Ubožátko, jak mnoho jsi musel zakusiti! Kdybych byl tehdáž doma, bylo by to vypadlo jinak. Než věz — musím ti to hned říci — že tvá nevinnost přišla brzy na jevo. Veselko, zrádný tvůj přítel usmířený, ukradl klíček, vloupiv se paklíčem do skříně. P. Norbert se přenáhlil a vyslovil již nejednou nad tím lítost. Pojd jen se mnou do kláštera, všickni se tvým příchodem potěší a chceš-li, vymohu ti

u důstojného pana opata, abys se zase dostal do kláštera.“

Malšovi se radostí zajiskřilo oko. Vděčně pohleděl k nebi a slza vděčnosti zaleskla se mu v očích. S úžasem pozoroval ho p. Eduard, těše se, že Maleš zůstal hodným. Na cestě do kláštera vypravoval Maleš, jak se mu v Praze vedlo; nezapomněl ani na ovocnářku a malého Karlíčka. Když došli kláštera, byl Maleš co host uveden do večeřadla. P. Norbert dozvědév se o příchodu Malšovu, spěchal ihned k němu a přede všemi žádal Malše, aby mu odpustil přenáhlenosti. Maleš dobrý se až styděl a ujišťoval, že se na nikoho nehněval. Bůh to asi tak zarrídil, aby Maleš dosáhl jednou dobrého postavení v životě. I cukrovinky byly Malešovi předloženy. Maleš mohl jen něco málo pojišti, radost mu zahnała veškeren hlad. Nabídnutí, aby se do kláštera navrátil, nepřijal; pan Branislav by tomu nepřivolil a milostpaní by se zarmoutila.

Rozloučiv se vřele se všemi, musel pamlsky vzíti sebou pro sestřičky a bratříčka. Již byl zase na vršku, pod nímž se rozkládaly chýše obce libocké. Nejdřív zamířil Maleš kročeju svých tam na hřbitov ku svým miláčkům, přelezl zeď a poklekl na hroby rodičů. Pomodliv se a posilniv spěchal, ba chvátal k svým příbuzným. Jak se zaradovaly sestřičky Banuše a Vlasta, jak zajásal Zbiněk, spatřivše svého milovaného bratra. Věšeli se mu okolo krku a domlouvali mu, proč jich opustil. „Však se již ukázala tvá nevinnost,“ pravil Zbiněk. „Pan učitel nám to sám ve škole povídal a bylo mu lebe velmi líto.“

Maleš vytáhl nyní rozličných darů a mlsků a rozdal je mezi všecky. I na příbuzné nezapomněl a každému nějaké maličkosti doručil. Tu se arci zastyděli příbuzní, vědouce, že Malešem, na němž podezření lpělo, pohrdali; i prosili ho za odpuštění. Maleš byl rozličnými radostnými city překonán a umdlen a proto se brzy odebral na odpočinek.

Druhého dne zůstal Maleš ještě celý den v Liboci. Procházel se na všech místech, v nichž zažil radostných i žalostných dnů mladistvých; podíval se i na rybník, sestřičky a bratříček ho všude doprovázeli. Šel s nimi do Šárek. Vypyptával se jich, jak se jim vede a jestli se i modlí za tatínka a maminku, kteří jsou tam u Pána Boha v krásném nebíčku. Ze všech jejich řečí se Maleš dozvěděl, že příbuzní a přátelé nejsou přece jen starostliví rodiče. Ostatně neměli dětí u sebe zadarmo, brali si za vychování nájem z domku a ze zahrádky. Zapomněli, že nemáme utiskovat sirotků, že to jest hřích do nebe volající. Maleš si tu přdevzal, že se všemožně přičiní, aby se stal otcem bratříčka a sestřiček. Poradí se s panem Branislavem a s milostpauš, jak by se o ně nejlépe postaral. Poručil jim, aby příbuzných tak poslouchali, jako nebožky maminky; aby se učili, byli zdvořilí a vždy pamatovali na Pána Boha. Vidí je všude a dává na každý jejich krok pozor. Ať se drží vždy andělíčka strážného, který je všude provází a ke všemu dobrému vede a ode všeho zlého chrání. Dítka mu to přislíbily. Pak poprosil i strýčka a tetičku, aby bratříčka a sestřiček neopouštěli, zvláště pak, aby iich k ctnosti vedly: Bůh jim toho zase hojně odplatí na vlastních dítkách.

Když Maleš odcházel, dali se všickni do pláče, nechtěli Malše pustiti. Stýská se jim po něm, on jich nemá rád, zase je chce opustiti. Snad již více k nim nepřijde, budou napotom zcela opuštěni. Maleš jich měl co ukonejšiti. Ukonejšil jich, musel jim arci slíbiti, že se častěji k nim podívá. Šli ho daleko vyprovoditi. Pozdě na večer dorazil Maleš do Prahy. Milostpaní ho vlídně přivítala; musel jí zcela do podrobná všecko vypravovati, co se mu na cestě přihodilo. Těšila se z kytky, které jí hodný Maleš přinesl, těšila se, že Malšova nevinność přišla tak brzy na jevo.

Branislav byl tomu také rád. Sám chtěl již několikráte do Břevnova jíti, aby se vše ještě jednou vyšetřilo. Nebylo mu ale pro množství práce možno. Nyní měl cestu uspořenou. Obdivoval se prozřetelnosti božské, kterouž se Maleš dostal do jeho domu.

Maleš se zase odebral do kuchyně a zastával věrně úřad svůj; zdokonalil se velmi. Pan Branislav koupil mu i kuchyňskou knížku, z níž se mnohému přiučil. Mohl již všude co kuchtík vystoupiti, vařil výborně. Zvláště pekl rozmanité cukrovinky, kterých hosté u pana Branislava nikdy nemohli dosti vynachváliti; dokládali, že ani u dvora tak rozmanitých a upravených cukrovinek nemají.

8. Královský kuchtík.

Mezitím se staral Karel víc a více o zvelebení vlasti české. Karel věděl, že bez osvěty není pravého pokroku možno, proto založil leta Páně 1348 tak zvanou universitu či vysoké školy.

Na universitě zřídil čtyry oddělení: jedno pro nastávající duchovní či fakultu bohomluveckou; druhé pro nastávající právníky a úředníky či fakultu právnickou; třetí pro nastávající lékaře či fakultu medicinskou; konečně čtvrté pro nastávající učitele a profesory či fakultu libomudrckou. Spolu rozdělil universitu i na čtyry národy: na český, k němuž patřili Čechové, Moravané, Uhři a jižní Slované; na polský, kterýž tvořili Poláci, Slezané, Litvané a Rusové; na saský, k němuž náleželi mimo Sasů i severní Němci a Skandinávci; a konečně na bavorský, jenž zahrnoval v sobě jižní Němce. Aby tuto universitu povznesl, povolal Karel z ciziny do Čech nejučenější muže. Školy tyto rychle zkvétaly a staly se v brzkém čase prvním učilištěm vědeckým v celé Evropě. Se všech stran, zemí a národů hrnuli se přecetní mladíci do Prahy, by se vzdělali.

Ješto pak stará kolej, nebo místo učení, co se nyní seminář a kostel sv. Klementa nachází, odkud i jmeno kolej klementinská anebo klementinum, nepostačovala; založil Karel ještě novou kolej. Kolej tato nachází se na konci železné ulice a na ovocném trhu staroměstském a nazývá se kolejí karolinskou anebo karolinum. Zde se až dosud přednáší právníkům a lékařům čili nastávajícím lékařům.

Za tehdejších časů bylo v obyčeji, že učení mužové rozmlouvali o rozličných učených věcech anebo učeně se hádali, hledíce jeden druhého pádnějšími důvody překonati. Karel, jsa sám velmi učený, brával podílu v učených hádkách a býval i sám vyučování přítomen.

Všecky školy v Čechách byly podřízeny universitě. A tak se stalo, že i na vesnicích učili mužové vysoce vzdělání, tak zvaní bakaláři.

Tím způsobem byla i řeč česká velmi povznešena. Jako prvé se všude mluvilo jen německy, tak nyní v chrámech, ve veřejných i soukromých místech převládala čeština. Karel, ač se musel znova českému jazyku učit, nejraději mluvil česky a po něm i jeho dvořanstvo. Český hlahol ozýval se zase na hradě pražském.

Ještě se mnoho lidí do Prahy přistěhovalo, aneb za študiemi v Praze přebývalo, nebylo dístatek příbytků. Proto vystavěl Karel celé město, tak zvané nové město, vystavěl ho pravidelněji a pohodlněji. Praha tím arci velmi mnoho nabyla, peněz velké množství hrnulo se ze všech stran do naší zlaté matičky Prahy. Obyvatelé pražští žili v blahobytu.

Pro uvarování neplech, nešvarů a nepořádků u řemeslníků, ustanovil Karel i pořádek cechovní, který se u nás až do nedávna udržel.

By řeč česká nabývala víc a více posily a potrav, založil Karel i nový klášter v Emauzích. Nazýval se také klášterem slovanským, poněvadž se v něm při službách Božích užívalo jazyka slovanského.

Také se mnoho psalo v jazyku slovanském, českém. Mezi spisovateli toho věku vyniká Tomáš Štítný, jehož moudrosti, stručnosti a určitosti myšlének musíme se obdivovati. Knihy jeho jsou obsahu filosofického a náboženského. Dále Přibík z Pulkavy, sepsal děje země české. Ondřej z Dubé psal o právních země české.

I umění vzkvétalo tehdy v Čechách. Karel choval sám znamenité malíře a řezbáře na dvoru

svém. Kdo by neznal výtečné malíře: Dětřicha pražského, Mikuláše Vurmsa a Zbiška z Trotiny, kterýž vyváděl krásné malby na pergameně?

Karel sám náde všecko si zamiloval řezbářství. Některé jeho řezby zachovaly se až na naše časy.

Mezi těmi, co se k zdárným synům českým hlásili, byl i Branislav. Nejednou slyšel ho Maleš se zápallem mluvit o rodné milené vlasti. Není divu, že i Maleš láskou k řeči mateřské zahořel a v ní se i vzdělával. Při tom mu byl Branislav na ruku, ano přiměl Malše i k tomu, aby některé veřejné přednášky poslouchal. Maleš brzy pozoroval, že mu velmi vadí, že neumí německy. Mnohý z cizinců naň promluvil a Maleš mu nemohl odpovědět. I poprosil Branislava, aby mu poradil, jak by se této řeči nejsnadněji a nejkratčeji přiučil. Branislav vyučoval Malše sám, proto bylo nyní viděti Malše v kuchyni s knihou v ruce. Vrhł se vši horlivostí a neunavnou pilností na úkol svůj a udělal v krátkém čase neobyčejného prospěchu, sám Branislav se tomu velmi divil. Nyní mohl Maleš i s každým Němcem plyně rozprávěti. Výsledek tento vynahradil mu hojně jeho pilnost a mnohou probdělou noční hodinu.

Maleš byl dovedný kuchtík, byl ale i vzdělán. Od Branislava dostával řádného platu, a k čemu použil Maleš peněz? Vzal si bratříčka Zbinka do Prahy, chtěl ho uvésti na dráhu ztudií. Zbiněk zůstával u ovocnářky, Malšovi dělal svým chováním mnoho radosti. Nemusel peněz litovati, co na Zbinka obětoval, neslyť hojného úroku. I Karlíček se dobře učil.

Branislav docházel i ku králi a královně, patřil k jich družině. Jednoho dne našel Karla velmi rozzlobeného; císař sám si mu stěžoval, že se mu včera při hostině kuchyňský mistr špatně zachoval, zvláště pečivo a cukrovinky nestály za nic. Měl prý tolik vzácných a dalekých hostů. Musí se stydět za svou kuchyň. „Včera jsem se tak rozzlobil, že jsem nedbalého kuchaře z domu propustil; nyní pak nevím, kde bych řádného dostal. Nejraději bych měl Čecháčka.“

„Tomu by byla snadná pomoc, vaše císařská milosti,“ vskočil Branislav Karlu do řeči. „Mám u sebe kuchtíka, jest sice ještě mlád, proto ale vyrovná se v umění kuchařském, zvláště ale v pečení cukrovinek každému. Ostatně, vaše císařská milosti, pošlu něco cukrového na ukázkou. Ještě dnes mu nařídím, aby několik druhů napekl, a zítra ho s pečivem, bude-li vaší císařské milosti libo, do zámku pošlu. Vaše císařská milosa sezná v mém Malši, kterého bych nikomu jinému za žádné peníze nepřenechal, zbožného a poctivého mladíka. Právě pro poctivost musel již mnoho zakusiti a upadl i do podezření. Jest sirotek, nemá otce ani matky, sám se stará o svého bratra, kterého na své útraty povolal do Prahy, aby z něho něco bylo. Arci, což nepovídám snad ku své chvále, podporuji ho i já. Maleš jest i učelivý a na své stáří, pováží-li se, že se musel sám vzdělávati, velmi vzdělaný.“

Karlu byla tato zpráva velmi milá.

Jakmile se Branislav domů navrátil, povolal hned Malše k sobě a vypravoval mu, jak skvělé postavení ho očekává. Maleš si dal vše-

mcžné záležitosti, aby cukrovinky upraveny byly co nejlépe.

Druhého dne se ustrojil Maleš co nejobezřetněji a dostavil se ku králi. Král ho ihned předpusťil k sobě. Hned na první pohled se mu Maleš zalíbil; okusil i cukrovinek a nemohl dosti vynachváliti i úpravnost, rozmanitost a chutnost.

„Nuže, milý kuchťíku, zítra ať se odstěhuješ do mé kuchyně; jmenuji tě královským kuchťíkem.“

Maleš poděkoval se co nejponíženěji a vyslovil se, jak bude šťasten, že bude moci připravovati krmě pro tak znamenitého a dobrého krále, pro otce vlasti české. Karel propusťil Malše v milosti.

Maleš děkoval Bohu za milosti, které mu prokázal. S jásotem přiletěl k jemnostpaní a vypravoval jí, jak vlídně ho sám král přijal a že se stal královským kuchťíkem.

Milostpaní tyto zprávy nerada uslyšela, nerada ztratila sluhu tak poctivého. Odporovati arci nemohla; jen ještě připomenula udivenému Malši, aby na ně nezapomněl. Kdo ví, zdali i jim nebude moci jednou přispěti. To arci Malši nešlo do hlavy, nevěděl ještě, že i věrný sluha mívá u pána mnoho vlivu; vždyť ustavičně bývá u pána.

Potom běžel Maleš i k ovocnářce a oznámil jí, jaké štěstí ho potkalo. Ovocnářka spráskla až udivením ruce. „Můj ty Bože!“ zvolala. „Malši, ty máš štěstí. Nezávidím ti ho, již proto, že jsi se mě a mé rodiny ujal. Předpovídám ti již napřed, znajíc tvou ušlechťilou povahu, že tvé slovo bude mnoho platiti u samého krále.“

Maleš i ovocnářce odporoval. „Jak pak by tak učený a mocný pán dbal na sluhu? Máť jiných urozených a věhlasných rádců.“

„Však uvidíš, Malši, čas to ukáže.“

Druhého dne odebral se Maleš do královského paláce. Komorník naň již dlouho čekal; měl Malše přivést ku králi.

Král, usmívaje se, vedl nového kuchtíka sám do kuchyně. Všecko kuchyňské služebnictvo bylo již dnes pohromadě, dozvěděli se již, že se dnes dostaví nový kuchyňský mistr. Jak se podivili, jak se dívali jeden na druhého, když král vstoupil s mládenečkem Malšem do kuchyně! „Jak,“ šeptali si, „tento mláďák má nám býti představeným v kuchyni? Odkud pak by vzal zběhlosti? Však asi špatně pochodí.“

Než král již byl v kuchyni, veda nesmělého a zardělého Malše. Hrobové nastalo ticho. „Zde vám přivádím vašeho nastávajícího kuchyňského mistra, ať ho posloucháte a plníte jeho rozkazy, kdoby jemu odporoval, odporoval by mně samému a bez milosti by byl propuštěn.“ Všickni sklonili hlav na znamení, že rozkazu královského chtějí plniti.

Maleš si dal nejprv všecko náčiní ukázati. Jak mu to prospělo, že si v břevnovském klášteře všeho všímal. Kuchyň královská byla arci mnohem větší, než břevnovská; Maleš hned zde onde lecos podotkl, co by mělo a mohlo býti lepší. Pakli něco poručil, činil to více tónem prosebným než velitelským, uznával, že jest mlád a u každého si vážil stáří. Proto učinil hned naponejprv dobrý dojem na všecky.

Maleš si zařídil vše dle břevnovského klášteřa, nejvíce hleděl na čistotu. A bylo toho

zapotřebí. Bláhoví zapomně-li, že krmě, je-li upravena v nádobách čistých, chutná tím lépe. Dále poznal Maleš, že se užívá při pokrmech mnoho koření; a přece koření má býti jen kořením, nemá se ho příliš mnoho dávat.

Sluhové se divili Malšově kuchyňské umělosti, mimovolně povstala v nich úcta k němu. Dále držel Maleš na pořádek, vše muselo býti na svém místě, aby se, je-li toho zapotřebí, ihned mohlo vzíti a nemuselo dlouho hledati.

Za několik dní byla radost se podívati na královskou kuchyň; vše šlo jako na drátkách, každý měl již vykázanou práci. Dále zavedl Maleš i ten pořádek, že se služebníci každého měsíce v pracích střídali, aby se každému odvětví přiučili. Za to mu byli přemnozí vděční, ješto se ve všem zdokonaľovali.

V kuchyni netrpěl Maleš žádných oplzlých řečí, vtipu nečistého, žádné pomluvy; proto si ho všichni zamilovali. A ač byl mlád chovali se k němu jako k otci a představenému, uznávajíce jeho duševní převahu a vzdělanost. Maleš byl v kuchyni, jako král v malé kuchyňské říši.

Ostatně Maleš všem přál. Bývalý kuchyňský mistr chtěl všecko jen sám pohliti a proto lecos jen pro sebe podržel, co vlastně patřilo všem. Tím arci povstaly sváry a nespokojenost, báli se kuchyňského mistra, by jich snad nepropustil a proto mlčeli; uvnitř ale vřela v nich zlost, závist a nenávist. Nyní bylo arci všecko jinak, poctivý Maleš ukřivdil raději sobě, než jiným; stal se miláčkem všech.

Hned druhého dne oznámil král Malši, že si pozval vzácných hostí. Tu musí Maleš ukázati, co umí; ať tedy sebere svůj um. Maleš si

pořádek jídelní učinil sám. Všecka jídla se významávala jednoduchostí, úpravností a zvláštní chutí. Králi ještě nikdy tak nechutnalo jako dnes, i hosté chválili vše. Korunou hostiny bylo cukroví. Všickni se cukroví divili, nejvíce to těšilo královnu, pamlsků ráda jídávala. Tu se v žertu pochlubil král, že má nového kuchtíka, jest ještě mlád, ale co do umění vyrovná se každému starému mistru. Maleš musel předstoupiti. Všickni utkvěli na mladíku, jenž zde stál v rozpacích a červenal se pro chválu, které se mu se všech stran dostávalo. Královna milostivě mu nechala ruku políbiti na znamení, že úplně jest s ním spokojena. To bylo arci velké významování. Ano i daru dostalo se radostí oplývajícímu Malši.

Maleš zažil zajisté dnes nejšťastnějšího dne ve svém životě. Když se později chtěl někomu s tím největším pochlubiti, vypravoval o dnešním dnu. Proto ale Maleš nezhrdnu, zůstal skromným. Mezi hostmi byl i Branislav; radostně se usmíval na Malše, ukazuje mu, že i on sdílí s ním radost.

9. Kamenný most.

Jak byla manželka Branislavova předpověděla, stalo se; Maleš byl v milosti i u krále i u královny. Ku královně měl povždy přístup. Ano Maleš se stal i jejím topičem, což bylo velké vyznamenání. Povídal královně rozličné novinky z města, královna se ráda smála a ráda slyšela obyčejné zprávy. Malšovi přinesla zase

vše ovocnářka. Maleš bral všecko, čeho potřeboval, od ní; ovocnářka si stála velmi dobře, vedla obchod takorůzka již jen ve velkém.

Toho času povstala v Čechách sekta. Pod zástěrou náboženství a pokání tropili hanebné věci; hromažďovali se někdy veřejně a mrskali se až do krve. Zatím ale měli i tajné schůze, kde se všichni ve tmě obnažovali a hanebných neplech tropili.

Maleš se zhrozil, když mu to ovocnářka povídala, hanebníci ti nazývali se mrskáči. I Malše chtěli do svých tenat dostat. Vědouce, že ovocnářka často k němu dochází, obrátili se na ni, by Malše mezi ně uvedla. Maleš, neznaje jich a chtě sektu tu poznati, šel jednou mezi ně. Zpozorovav ale, v jakém nebezpečí nevinnosti se nachází, postavil se ke dveřím a horem pádem utíkal z místa, kde takové hanebnosti se páchaly. Mrskáči ho chytali, bojíce se, aby jich neprozradil. Nechytili ho. Ještě téhož večera pověděl Maleš vše královně a královna to oznámila králi. Karel udal vše arcibiskupu a beze všech okolků dal hanebníky ty vyvésti z české země.

Mezi tím ale umřela královna Anna, druhá manželka králova. Karel se zasnoubil po třetí a pojal zase Annu, neteř knížete Svidnického. I u této královny byl Maleš obíben.

S novou manželkou odebral se Karel do Italie, by se dal i s královnou co císař v Římě korunovati. Korunování se dělo s největší slávou a okázalostí.

Něž korunování toto mohlo Karla státi život. Vracaje se do vlasti české, přenocoval v Pise. Někteří nespokojenci zapálili radnici a křičeli,

že král ji dal zapáliti. I povstal strašný shon lidí, vzbouřili se a udeřili útokem na dům, kde Karel nocoval. Jen s tíží unikl Karel s císařovnou v košili. Nemohl se ani obléci. Co císaře doprovázeli, byli v městě roztroušeni, na kvap se spojili. I Karel, ozbrojiv se přistoupil k nim. A nyní nastala strašná seč. Čechové se drželi jako lvové, porazili lůzu. Mezi všemi se nejvíce vyznamenal Branislav, císaři zachránil i život. Pisánští se poddali; vůdcové odbojníků byli druhého dne na náměstí stati.

Maleš navštívil zase Liboc. Měl, ješto císař nebyl v Praze, více času. I pomyslnil na to, aby sestřičkám dal lepšího vzdělání. Domek, v němž se zrodil a zahrádku neprodal; nabízelo se mu dosti kupců. Chtělť domek ten zachovati v rodině co upomínku na leta mladistvá a na původ svůj nízký. Sestřičky vzal s sebou do Prahy. Ovocnářka měla nyní jiný byt, mnohem lepší a prostranější. Chodily nyní v Praze do školy, učily se i ženským pracím, zvláště šití. Maleš měl tudíž všecky miláčky u sebe a staral se o ně jako otec; za to ho sestřičky a bratr Zbíněk velmi milovali.

Císař Karel dlel zase se svým dvorem v Praze. Maleš měl zase mnoho práce. Zase nosíval cukroví ku královně, zase jí topil.

Až posud spojoval Malou Stranu a Staré Město jen dřevěný most. Tu se často stávalo, že když vystoupila voda, anebo když přišel led, most značně byl porouchán. I pomyslnil Karel na to, aby důkladnějšího mostu vybudoval. I povolal k sobě Petra Parláře; Petr Parlář pokračoval v stavbě chrámu sv. Víta. Matyáš z Arrasu, první stavitelský mistr, byl zemřel. I vozeno ka-

mení do Prahy se všech stran. Parlér, chtě vy-
stavěti most důkladný, poručil aby se ze všech
obcí českých vozila vejce do Prahy. Používalo
se jen bílku.

Tu jednou také občané velvarští přijeli do
Prahy s mnoha vozy, i odevzdali vejce. Obávali
se ale, aby se jim na cestě nezkazila; proto je
dříve doma uvařili. Celá Praha byla vzhůru,
když se to roznese, hlasitý smích rozléhal se
po ulicích pražských. Velvarští museli s hanbou
z Prahy odtáhnouti; zlobili se nesmírně na sebe,
že kocourkovský kousek vyvedli. Od toho času
nesmí se nikdo ve Velvařích o vejcích zmíniti.
A běda tomu, kdo chtěje jich potupiti, se jich
otáže, co dělají vejce. I královna, když jí to
Maleš na večer vypravoval, mohla se smíchy
potrhati nad chytrým kouskem Velvarských.

Mostem kameným získal si zajisté Karel
převeliké zásluhy; hmotný a pevný jest most
ten jako skála. Užitek jeho trvá již pět set let
a dá Bůh, že ještě dlouho bude dobře sloužiti
Praze a celé zemi české.

Most tento patřil co do velikosti mezi nej-
slavnější. V celku jest na něm sedmnácte pilířů,
které nesou šestnácte oblouků. Zábradlí jest ve-
skrze hmotné, kamenné. Až posud utrpěl dva-
kráte velké škody; v patnáctém století probo-
řil se na třech místech, po druhé ku konci osm-
náctého století uškodila povodeň mnoha pilířům.

Za starodávna zdobil zábradlí toliko kříž,
nyní se tam nachází třicet soch. Pocházejí nej-
více z minulého století a jsou z kamena vyte-
sány. Jen kříž a socha sv. Jana jsou z bronzu.
Nejznamenitější jest arci socha sv. Jana Nepo-
muckého. Známo jest, že šestnáctého května sem

putují zbožní poutníci ze všech končin Čech, Moravy a Slezska, ba i Uher. Nedaleko sochy sv. Jana jest i hvězda ze skla a pozlacený křížek. Odtud byl sv. Jan Nepomucký, že nechtěl prozraditi zpověď královny, od krále Václava IV. či lenivého do vln vltavských vhozen.

Na obou koncích mostu zdvihají se ozdobné gotické věže s branami, na Malé straně dvě a na Starém městě jedna. Důležitější jest v ohledu historickém věž staroměstská. Krutý boj o tuto věž vedl se za časů válek švédských leta Páně 1648. Studenti, majíce kněze Plachého v čele, a řemeslníci zastavili co pevná bráz postup krutých Švédů, kteří se vší mocí hnali na Staré Město. Průčelí věže této k Malé straně bylo tak postříleno, že všechny kamenické ozdoby její zmizely. Jest tam toliko památ i tabulka s nápisem útoků švédských. Věž tato byla zachráněna a tím i celá Praha, ješto brzy všeobecný mír uzavřen byl. Na druhé straně slušno mezi jinými sochami připomenouti i sochu Karla Čtvrtého. Památná jest věž tato i tím, že na cimbuří po krvavé popravě na staroměstském náměstí po bitvě bělohorské leta Páně 1621 dvanácte uťatých hlav předních osob, co proti císaři povstaly, šest proti Starému městu, šest proti Malé straně na tyčkách vystrčeno bylo. Hlavy zde zůstaly až do leta 1631, kde v týnském chrámu pochovány byly.

Ještě o jedné památce se musíme zmíniti, které nám po sobě zůstavil otec vlasti české Karel; jestiž Karlštejn. Uprostřed městysu Budnaň nedaleko břehu Berounky stojí hrad. Obklíčen jest dvojnásobnými hradbami, podobu má nepravidelného trojhranu a vystavěn jest na ši-

rokém skalisku. Se všech stran poskytuje Karlštejn krásný a malebný pohled, jenž nás mocně unáší. Náleží vším právem mezi nejslavnější starodávné hrady Čechie a celé říše rakouské.

Vystavěl ho známý Matyáš z Arrasu, jenž počal i stavěti chrám sv. Víta na hradě pražském. Stavěn byl devět let. Sám arcibiskup pražský Arnošt z Pardubie ho s velikou slávou vysvětil. Sem uložil Karel korunu a jiné klenoty královské, důležité listiny a privileje zemské. Zde se Karel každého roku zdržoval. Vzdálen hluku světského a prost starostí a strastí panovnických, obětoval Karel čas tento zbožnému rozjímání a konání zbožných skutků. Proto ho vystavěl Karel tak pevně, že vzdorovati mohl každému útoku nepřátelskému, proto ho založil v romantické krajině, oplývající krásami přírodními. V hradě zřídil i kostel Nanebevzetí panny Marie a při něm i kapitolu čtyř kanovníků s děkanem a kostel sv. Kříže. I dvě kaple se zde nacházely, sv. Mikuláše a sv. Kateřiny. Úprava byla skvostná. Kamkoliv jsi pohleděl, všude jsi spatřil zlato a drahokamy. Strop představoval oblohu nebeskou, na níž se třpytily slunce, měsíce a hvězdy ze zlata. Zdi byly vykládány polodrahokamy českými, i okna se skládala z těchto kamenů. V kostele hořelo nesmírně mnoho svíček, přes sto nejproslulejších sv. obrazů se zde nacházelo. Uprostřed přepažen byl kostel pozlacenou mříží, dělila kněžstvo od zbožného lidu. Sám císař, kdykoliv vstupoval za mříž, dříve zůstal střevice. Služby Boží konali zde jen biskupové a zdejší děkan. Nad velkým oltářem v hlubokém výklenku schovány byly skvosty zemské a říšské. Skvostně upraveny byly i jizby a síně

přibýtku císařova, zvláště sál audienční. I stráž a obsádka zde dlela ustavičně. Každé hodiny volala stráž: „Dále od hradu dále, ať se nestane neštěstí nenadále!“ Správcem hradu byl purkhrabí stavu panského, kterýž úřad byl nejpřednějším v zemi. I mnoho sv. ostatků tam Karel složil, jsa jich milovníkem. Žádná ženština, ba ani císařovna nesměla na hradě přenocovati; tou příčinou vystavěl na blízku hrad Karlík pro císařovnu.

Za časů husitských byl Karlštejn zachován, avšak Zikmund notně pokladů odtud odnesl, ba ani náčiní kostelního neušetřil. Ano, i sv. ostatky v cizině zastavil. I Rudolf II. si tento hrad zamiloval a značných peněz na jeho okrasu věnoval. Za Ferdinanda II. léta Paně 1625 učiněn konec slávě hradu tohoto; klenoty a všecky listiny převezeny jsou do Prahy. Panství Karlšteinské stalo se panstvím věnným královen českých. Marie Terezie darovala panství toto ústavu šlechticů na hradě pražském, hrad pustnul, památky se braly, mnoho přišlo do Vídně, i kapitola přestala. Jen děkan zůstal, který ale na hradě nebydlí. Od úplné zkázy zachránil ho Dobrotivý Ferdinand I. Nařídil totiž, aby Karlštejn považován byl za veřejné stavení a aby byl i udržován. Léta Paně 1857 slavěna jest památka pětistiletá založení tohoto hradu, kníž i arcibiskup pražský Bedřich, kardinál a kníže Švarcenberský zavítal. V místě jest i nyní železniční stanice, Karlštejn stal se proto oblíbeným cílem letních výletů Pražanů. Kaple sv. Václava nyní již není.

Všech těchto památek byl Maleš svědkem. Radostí mu plesalo srdce, kdykoliv s císařem

Karlem, jehož doprovázel, na Karlštejn zavítal. Obdivoval se výtvarům ducha lidského.

Jednou byl Maleš u Karla. I otázel se ho, jestli by se burgundské víno i v Čechách ne-dařilo? Císař Karel ho velmi rád pil. „I že mi to již dávno nenapadlo,“ pravil Karel radostně. „Dobře, milý kuchtíku, že máš tak ostrovtipného ducha.“ Co nejdříve poslal Karel pro révy bur-gundské a vysázal jimi krajiny kolem Mělníka a Litoměřic. A ejhle víno se dařilo dobře. Anebo kdo nezná mělnického vína? Hodí se pro jem-nost a sílu zvláště pro nemocné. Maleš musel prvního vína českého s císařem okusiti. Jak tr-plesalo srdce jeho, že i on co nepatrný kuchtík přispěl ku zvelebení vlasti české, kterouž tak vroucně miloval. I Branislav pochválil Malše, choval se k němu jako přítel.

Maleš, vida, že bratr Zbiněk rád se učí a i výborné vlohy má, určil ho na študie, Karlíček ovocnářčin se sice rád učil, ale nechtělo mu to jíti jaksi do hlavy. Proto ho určil Maleš pro kuchyň, myslil že Karlíček i co královský sluha bude míti živobytí. Karlíčkovi byl ve všem sám na ruku, a Karlíček nejraději sloužil. Později se stal královským lokajem. Ovocnářka se ne-mohla Malšovi dosti naděkovati, jmenujíc jej ůstavičně svým dobrodinečkem.

I sestřičky si počínali kloudně, byly zdravé a neobyčejné krásy. Maleš měl mnoho příjmů, ale měl i mnoho vydání. A přece, jsa šetrný i pro sebe si zahospodařil značného jmění. Usta-vičně nechtěl zůstat v královské službě, chtěl si později samostatnou živnost zaříditi. K tomu šetřil, nevydávaje marně ani krejcaru.

10. V d ě ě n o s t.

„Dnes bude více Božích soudů!“ rozléhalo se po celé Praze. Čas byl určen na odpoledne, nesmírné množství Pražanů se sešlo. V kruhu seděli soudcové. Již vedou obviněného, ukradl prý svému pánu značnou sumu peněz. Dokázati se mu to arci nemohlo, ale podezření lpělo na něm. Obviněný dokládal před živým Bohem, že nevzal ani krejcaru. Ješto žádných zjevných důvodů nebylo, musel se podrobiti Božímu soudu. Nazýval se také ordáliemi. Již stojí nebožák před soudci, kteří měli po zkoušce vynésti nad ním rozsudek: vinen anebo nevinen. Trásl se chudas na celém těle, byl bled a ustrašen. Ještě jednou ho vyzval soudce, aby se k činu přiznal. „Nemohu! Nevzal jsem ničeho!“ vzlíkal obžalovaný. „Nuže! ve jmenu zákona musíš se podrobiti Božímu soudu.“ Obžalovaný se zarazil, jakoby blesk do něho udeřil. Nevyzval se. V tom přinesli až do červena rozežžané železo. Soudce jal se takto mluvit: „Všemohoucí Bože! Ukaž, zdaž tento obžalovaný jest vinen anebo nevinen. Ty pak přistup blíže a vlož dva prsty na žhavé železo a přísahej ve jmenu Božím, že jsi nevinen. Jsi-li vskutku nevinen, zůstanou prsty tvé bez pohromy, nespálíš se.“

Mrtvé nastalo nyní ticho, všickni přítomní měli oči obráceny na obžalovaného. Obžalovaný přistoupil nejistým krokem k rozpálenému železu. Sotva že ale vložil prstů na železo, a sotva že řekl „přísahám“, svíjel se bolestí na zemi,

křičel a naškal srdcelomně, popálil si prsty. Soud byl ukončen, soudcové vyřkli jednohlasně: „Jest vinen!“ I odvedli ho, aby byl pro krádež potrestán.

Sotva že odvedli bědujícího odsouzence, přivedli jiného. Soused ho žaloval, svědků nemohl udati nijádných. Obžalovaný upíral vše, proto se musel také podvoliti Božímu soudu. Soudcové se radili a uradili se na tom, že obžalovaný má ruku svou vložiti do vařící vody; pakli si ruky neopaří, jest nevinen. Obžalovaný si z toho mnoho nedělal. Ještě jednou dosvědčoval před Pánem Bohem, že ho soused obžaloval jen ze msty. Směle přistoupil k nadobě, v níž se vařící voda nalezala, neohroženě vstrčil ruku do vařící vody. Ač cítil palčivou bolest, přemohl se a vytáhl ruku, aniž by slova bolesti ze sebe vydal. „Nevinen!“ vzkřikli zase soudcové jednohlasně. Obžalovaný, jenž takto soud Boží přestál, byl ihned propuštěn.

Maleš, jenž byl také přítomen, nemohl nijak pochopiti, že by soud takový byl v pořádku. Což, myslil sám u sebe zcela rozumně, kdyby obžalovaný nějakého tajného prostředku použil, jímž by následkům zcela předešel? A proč by tu měl dělati Pán Bůh zázrak? Vždyť nám velebný pán ve škole povídal, že zázrak se stane jen pro velmi důležitou věc. Zdaž se tu Bůh takofka nenutí, aby učinil zázraku bez podstatné příčiny? Což nemohla by se vina aneb nevina obžalovaného jiným rozumným způsobem vysvětliti? I vyjevil pochybnosti své královuě. Královna byla jemného citu, nikdy nešla se podívat na soud Boží. Nemůže prý na to ani hleděti, kterak ubohý, na němž se zkouška provádí,

úzkostí a strachem takofka mře a bolestmi překonán, na zemi se svíjí. Přisvědčila Malšovi. I ona jest proti soudům Božím. „Zmíním se o tom císaři,“ doložila, „aby ordalíř odstranil.“

Druhého dne byl opět soud Boží. Tenkrát se ale museli obžalovaný a žalující bít kyjemi; kdo uměli zacházeti zbraní, vedli souboj mečem. Jak nerozumný to soud. Zdaž nezávisel od obratnosti a síly toho, co souboj vedl?

Arci mnozí se na soudy Boží těšili, nalézajíce v nich zábavy. Necitelníci! Utlačovali v sobě přirozeného citu útrpnosti a citu lidskosti. —

Maleš na tomto soudu nebyl, zlobil se velmi, zpoměl si na své vlastní podezření. Kdož ví, zdaliž by na soudu Božím, kde vlastně náhoda, obratnost a síla rozhodovala, nebyl uznán za vinného? A předce byl čist, jako hvězda na nebi. —

Ten týden měly ordálie hojnou žeň. Přivedli do Prahy čarodějníci. Jak čarodějníci? Což byli tehdaž lidé ještě tak zpozdlí? Bohužel byli. Čarodějníci tuto přivezli od Turnova, nadělala prý mnoho neplech v celém okolí, čarovala selkám, že dojili místo mléka krev; mívala často schůze se samým belzebubem, nejednou ji viděli lidé, kterak se na pometle vznášela nad komínem. V příbytku jejím to zavání po ďáblu. Kradla prý arci v dalekých obcích i děti; zabíjela je ubožátka a myla se v jejich krvi, aby se dlouho udržela na životě a nabyla zase mladistvé krásy. Ano, letos byla příčinou, že v celém okolí turnovském byla neúroda, po celý rok nepršelo; a co jest se hladu obávati. Proto se rezdurdili tamější obyvatelé, shlukli se, obklo-

pili její doupě, zmocnili se čarodějnice, svázali a přivezli do Prahy.

Mařena, tak čarodějnici říkali, ubezpečovala rozkácené obyvatele o své nevině, nikomu neublížila. Máť arci kapky proti křečím, zná i mnohé léčivé byliny; tomu se ale naučila od své nebožky babičky. Babička dostala od jednoho učeného pána herbář. Tento herbář či knihu, v níž se jedná o užitku a hojícím účinku květin, zdědila po babičce; ostatně prý již mnohým nemocným přispěla. Tehdáž arci přicházeli k ní o radu a o pomoc, a nyní jí splácejí nevděkem.

Nic naplat, všechny řeči jí nic nepomohly. Mohla býti ještě ráda, že jí rozkácená zběr na místě nerozsápala. Ran a modřin utržila bezbranná žena dosti, sotva že dýchala. Omámena strašným hlukem a strachem a ranami umdlena, omdlela; tu se jí zmocnili a svázali.

Již dlouho nebyl v Praze podobný soud. Proto, když se měl na Mařeně soud Boží prováděti, dostavilo se přemnoho lidí z blízkých i dalekých obcí českých. Přivezli ji na káře. Tentokráte se odbýval soud u Vltavy. Mařena, jsouc rozcuchána a chvějíc se strachem vypadala vskutku jako nějaká víla. Zoufale se rozhlížela kolem; nikde neviděla útrpnosti, všude jen opovržlivé pohledy. Přece se ale vzmužila. Tam k nebi obracela zraku a silným hlasem zvolala: „Nevinna jsem a byť snad i soud, soud nesmyslný, vypadl proti mně, umru co mučednice vaší pověry a vašeho nerozumů.“ Sotva domlouvala, vypukla nevole mezi obecnstvem v hlasitý lomoz; rouhá prý se a uznává soud Boží za špatný, ano i soudce jí domlouval. V tom přistoupili k ní dva pochopové, vzali ji a shodili

s povýšeného místa do Vltavy. Mařena byla silná, tělnatá, což bylo i příčinou jejího odsouzení. Neboť když se žena potopila a zase na povrch vody přišla, byla uznána za nevinnou, pakli se ale nepotopila a na povrchu zůstala, vyrčen nad ní ortel smrti ohněm. Na neštěstí nebohé stařeny odvázaly se jí ruce a proto bránil se násilné smrti, plovla a nepohřížila se. Tím se soud rozhodnul; viditelně dokázáno, že Mařena jest čarodějnice a že jest s ďáblem ve spolku a proto domnívali se, že Mařena byla příčinou všech neštěstí, co se v tak hojném počtu na její krajinu dostavila. Hned vytáhli Mařenu z hrozného koupele, všickni jí nadávali a s ďábelským jásotem odvedli na jiné místo. Zde byla již přichystána hranice ze suchého dříví, na kůl přivázali nešťastnou Mařenu. Nebědovala již, viděla se ztracenou, tiše se jí jen pohybovaly rty; modlila se za své zaslepené nepřátely. Již zapálili hranici; mocně plápolal oheň a kouř dusil opuštěnou Mařenu. Vždy výš a výše dosahoval plamen, již jí hoří šaty, trpí palčivou bolest a přece si nezoufá. Jen ještě bylo slyšení slova: „Ježíš, Maria, Josefe! v ruce vaše poroučím ducha“ a — nebylo jí více. Zemřela smrtí tak strašnou co oběť náboženské zaslepenosti, hlouposti a pověry. Prach její vmetán byl do pěnících se vln řeky Vltavy; pězily se, jako by chtěly ukázati nelibost svou nad tím, že tak pošetile si počínají lidé, jimž přece udělil Hospodin rozumu.

Dlouho se mluvilo ještě v Praze o zarputilé čarodějnici, o ďábelské Mařeně; zde onde se ozval hlas proti ordáliím, ale většina Pražanů je zastávala. Tak působí zakořeněný zvyk

dlouho a dlouho i na celý národ; mnoho jest zapotřebí, aby se zlozvyk odstranil.

Mezi těmi, co i veřejně mluvili proti soudům božím, byl i Branislav; škodil si ale. Jako by do vosího hnízda hole strčil, sočilo se proti němu. Ano nepřátelé jeho tak daleko to přivedli, že Branislav upadl v nemilost u císaře; holduje prý novotám a nadržuje novověkým kacířům, ano i zjevně mluví proti sv. obřadům. Císař mu prozatím zapověděl přístup do paláce a přece byl Branislav tělem i srdcem svému mocnáři oddán. Branislava to bolalo, byl i neoblomného ducha. Vědom si jsa své poctivosti a oddanosti, umínil si, že se u císaře nikdy více neukáže. O milost, ničím se neproviniv, prositi nebude.

Více se rmoutila Branislavova manželka, hořem nespala, nejedla, hořem se ztrácela. Maleš, vstoupiv jednou do domu Branislavova, našel milostpaní plačící, ulekl se. Milostpaní uchopila se ruky Malšovy a pravila:

„Malý Malši, můj manžel jest u císaře očerněn. Znáám jeho nepoddajného ducha, císaři se nepodloží. Nuže, na tobě nyní jest, abys ho zachoval. Stojíš v přízni císařovny, učiň pro nás, co můžeš, budeme ti všickni za to vděčni.“

„Nikoliv,“ vskočil Maleš milostpaní do řeči, „nežádejte mne teprv, toť má povinnost. Anebo nemám vám co děkovati za vše, co jsem? Nestarejte se, milostpaní, ještě dnes se pokusím, abyste zase v milost císařskou přišli.“

Navečer zase topil Maleš u královny, byl smuten a zaražen; na obličeji bylo mu lze čísti, že hlubokou žalost v srdci skrývá.

„Co se ti stalo, můj Malši?“ tázala se královna Malše útrpně.

„Ach!“ odpověděl úctivě Maleš, „srdce mé naplněno jest žalem nesmírným posledními událostmi. Vyznám se vám, vaše milosti královská, upřímně a kdybych měl proto býti také upálen, jako ta čarodějnice, nebohá Mařena.“

„No, no, Malšičku,“ pravila na to královna, „jen si tak zoufale nepočínej! Jen mluv neohroženě, však já tě neprozradím nikomu.“

Maleš dostal chuť a mluvil: „Myslím, vaše královská milosti, že, kdyby Mařena byla ve spolku s ďáblem, při smrti by si tak nebyla počínala. Slyšel jsem její poslední nábožný vzdech, tak by neumírala žádná podlá, s ďáblem spojená žena, tak umírá jen člověk, jehož srdce skrz na skrz proniknuto jest zbožností a sv. náboženstvím. Osměluji se vaši císařské milosti říci, že soudím zcela rozumně, dí-li, že Mařena jest nevinna a že se stala jen obětí pověrečné chátvy. I to mne velmi hněte, že pro toto mínění upadl v nemilost u císařské majestátnosti rytíř Branislav. Tohoto poctivého muže znám dobře, jemu mám co děkovati, že mi nyní popřáno jest, vaši císařské milosti sloužiti. A to pokládám za nesmírnou rozkoš. Branislav jest poctivec a oddán rodu císařskému tělem i duší, směle mohu tvrditi, že věrnějšího muže neznám. Maleš byl jako unešen, mluvě od srdce, byl řečí rozechvěn a vypadal nadšen.

„A proto jsi zasmušen? Nu dobře, rozumím ti již. Chceš, abych se za Branislava u jeho majestátnosti přimluvila. Neboj se, učiním to již pro tebe, mého věrného sluhu. Líbí se mi

i tvá vděčnost. A ten, kdo umí býti vděčným, zůstane jistě i věrným sluhou.“

Na to dala královna Malši ruku, by jí po-
líbil. Máleš odešel, pochodil velmi dobře. Krá-
lovna beztoho byla proti ordálím a nejednou
již vyjevila svou nelibost nad nimi. Jiskra, která
v ní již doutnala, rozplamenila se nelíbenou a
upřímnou řečí Malšovou.

Dobře že hned v prvním rozčilení přišel
ku královně Karel, hned mu oznámila, že drží
soudy Boží za nerozumné a aby jich odstranil.
Karel se této neobyčejné žádosti ulekl, byl muž
velmi nábožný a držel soudy Boží za prospěšné.
Císařovna mu ale velmi vtipně všechny námitky
vyvrátila; Karel přislíbil, že si tu věc rozváží
a že, uzná-li za dobré, jich i odstraní.

„Ještě jednu žádost mám na vás, drahý man-
žele. Dověděla jsem se, že poctivý rytíř Brani-
slav, který vám v Pise života zachránil, upadl
ve vaši nemilost, myslím — nevím sice jistě —
že asi ordálie byly toho příčinou. Sama jsem
ho jednou slyšela, že ordálí neschvaluje. Byla
by to, drahý manžele, nevďěčnost, kdyby jste ho
chtěl od sebe zapudit. Vězte, že nic tak nebolí
jako nevďěčnost. Branislav jest ostatně poctivý
muž; tu arci vadu anebo lépe řečeno přednost
má do sebe, že se neumí přetvařovati.“

Karel se zhrozil, zapomněl již na to, čeho
mu Branislav v Pise prokázal, proto poslal ihned
pro Branislava. Před královnou podal mu pří-
větivě ruku; Branislav děkoval vřele králi če-
skému Karlu. „Neděkujte mně, ale tam královně.“

„Ba ani mně nenáleží díky,“ zvolala radostně
královna, „nýbrž vašemu hodnému, vděčnému
Malši.“

Karel se zachmuřil po těchto slovech, brzy se ale vyjasnila jeho tvář a zavolal Malše. Bylo to krásné podivání! Vděčnost byla zde korunována.

Brzy na to poradil se císař Karel s pražským arcibiskupem; ordálie byly zrušeny a na místě jich ustanoven nový, rozumný řád, dle něhož se mělo souditi. Za základ se vzalo: Lépe jest, aby deset vinných bylo propuštěno, než aby jeden nevinný byl odsouzen.

11. Dvorský cukrář.

Jakmile Maleš Branislavovu rodinu navštívil, uvítala ho milostpaní s největší radostí. Vypadala zcela jinak než dříve, radost očervenila jí zase líce. Děkovala Malšovi nelíčeně. Maleš arci všech díků odmítal. „Kdo by si to byl pomyslíl,“ pravila mezi jiným, „že dukát, kterého ti jednou můj manžel daroval, přinese tak hojného užitku, tak velkých úroků. Zajisté almužna jest jako páry, které vstoupají vzhůru k nebům a pak zase na zemi se vracejí, co tichý, vydatný dešť.“

Maleš byl velmi dojat, cítil se zcela jako mezi svými, i vyznal se, že se mu již služba královská jaksi přejedla. Jak nestálá jest přízeň tohoto světa! Jak snadno může člověk o ni přijíti. Ne, nezůstanu u dvora. Maleš byl arci již muž; z pacholíka stal se mládenec, z mládence muž. —

Mezi tím se stala slavná událost v královské rodině; císařovna dostala syna, i nazván

jest Václav. Karel, nemaje až dosud žádných potomků, měl z toho nemalou radost. Všickni Pražané brali podílu na královské radosti, četné deputace se dostavily u dvora, by ve vší úctě rodině královské a císařské přání pronesli. Milován byl král český Karel všeobecně, milován co otec od svých dítek. I Malšovi se dostalo při této příležitosti mnoho darů; peněz měl již dosti.

Avšak císařovna nebyla již dlouho na světě, již druhého roku povolal ji Pán tam do lepší vlasti. Všickni truchlili nad její ztrátou, zvláště Maleš, jemuž byla vskutku takorčka matkou; a proto naň nezapomněla, odkázala mu mnoho.

Císař Karel pojal na to čtvrtou manželku, Alžbětu pomoranskou, vnučku krále polského. Dvouletému synu Václavu dal tu císař holdovati a brzy co útlému pacholíku vsadil korunu na hlavu na den sv. Víta na hradě pražském skrze arcibiskupa pražského.

Důležitá jest tato doba i proto, že leta Páně 1368 papež z Aviňonu do Říma se odstěhoval. V Aviňonu, městě franckém, žili papežové sedmdesáte roků. Z Říma museli ujíti pro pikle, které jim nepřátelé působili. Karel IV. má tu zásluhu, že papeže zase nazpět uvedl do sídla římského, které mu vším právem patřilo po-kořilť mnoho odbojných pánů a měst.

Na hradě pražském se pro Malše mnoho změnilo, byl sice v přízni královnině, ale nebyla to nebožka. Císařovna byla neobyčejně silná. Stříbrné talíře svíjela do kotouče, nejsilnější podkovy lámala jako hračku holýma rukama. Činila to často při hostinách pro obveselení hostů, všickni tu žasnuli nad tak zvláštní silou.

Zbiněk štedoval již práva, chtěl se státí advokátem; Maleš proti tomu ničeho nenamítal. V paláci královském se Malši již nelíbilo. Chtěl si vlastní domácnost zařídit. I přistoupil jednou ku králi Karlu a žádal, by ho ze služby propustil; dlouho a jak mu svědomí praví, věrně sloužil králi. Nyní si ale chce vlastní domácnost zařídit. —

„Což se ti Malši u nás nelíbí?“ pravil udiveně císař, „anebo ti činí někdo nátisků? Svěř se mi a nezamlč mi ničeho. Vždyť i já musím dosvědčiti, že po ta dlouhá leta, co jsi v mé službě, věrně a poctivě jsi se zachoval; a věrného sluhu miluji a vážím si.“

„Nemohu naříkati, vaše císařská milosti,“ odpověděl Maleš, „že by mi kdo ubližoval, chci se ale nyní zcela cukrářství oddati.“

„Dobře!“ pravil Karel milostivě, „nechci ti v tom zabraňovati; myslíš-li sobě takto polepšiti, s Pánem Bohem! Za tvou věrnost máš býti ale také odměněn; dostaneš až do smrti z důchodů královských roční pensi. A abys měl něco do začátku, přijmi zde tři tisíce. Spolu ti i dovoluji, abys si dal na firmu znak můj královský; nazvi ale závod svůj: „Dvorní cukrárna.“ To ti ale pravím, ať slavně otevřeš cukrárnu; prvním chci býti tvým hostem.“

Maleš ani nechtěl vlastnímu sluchu věřiti pro tak velkou milost. I poklekl na jedno koleno a co nejvroucněji se poděkoval.

Potom šel Maleš ku svému příteli Branislavu a vypravoval mu, jaké milosti císařské se mu dostalo; Branislav se s ním těšil i milostpaní. —

Brzy na to otevřel Maleš závod svůj. Ubytoval se na starém městě v železné ulici tam, kde až do nedávna přebýval známý Chlumecký, kamž se arci nikdo s málo penězi odvážiti nesměl. Snadno mohl jsi tu po obědě nasycen dvacítku ba padesátku utratiti.

Otevření cukrářského závodu určeno bylo na odpoledne jedné neděle. Úprava závodu byla velkolepá, bylo tu jídel převzácných, mořských ryb a všech zvláštností. Mlsný jazýček mohl si tu vybrati pokrmů a nápojů celého světa.

Maleš, jsa tak dlouho u dvora, požíval v Praze velké známosti a vážnosti. Nejedem, chtě od krále něčeho dosáhnouti, uchýlil se k němu s prosbou, aby se zaň přimluvil. Maleš rád posloužil, arci jen tehdaž, jednalo-li se o věc spravedlivou. Proto ten, kdo žádal věci nespravedlivé, k Malši ani nešel, věděl, že by špatně pochodil; znám byl Maleš po celé Praze co muž poctivý. Není tudíž divu, že když se závod ponejprv otevřel, nesmírné množství zvědavého lidu se kolem nastavilo.

Odbila třetí hodina. V tom slyšeti rachočení vozu. Kdo pak to asi přijíždí? Ejhle! to jest otec české vlasti sám, Karel IV., císař a král český. Kam pak asi jede? Zastavil se u dvorní cukrárny. Uctivě mu přichází Maleš vstříc a vede veleváženého hosta do závodu. Karel si vše prohlídl a pochválil vše radostí vyplněnému Malši. Pak se posadil a pojedl s největší chutí jídel cizozemských. Rozumíť se, že neplatil — bylť hostem. Karel podal ale překvapenému Malši velkou svou podobiznu, byla v zlatém rámci. „I císařovna na tebe nezapo-

mněla, posílá ti kytku, kterou máš u mého obrazu připevniti.“

Toť byla arci neobyčejná událost, po celé Praze se mluvilo jen o Malšovi a jeho závodn; nejvzácnější páni a šlechticové navštěvovali Malšův závod. A právě toho chtěl Karel návštěvou svou docílit. Maleš jen všude dohlížel, potřeboval mnoho lidí a sluhů. Dařilo se mu výborně a užitek měl nesmírný.

Za císaře Karla dosáhla říše česká zase podobné velikosti jako někdy za Přemysla Otakara II. Obsahovala Čechy, Moravu, Slezsko, Horní a Dolní Lužici a Brandenburku. Mimo to nabyt ještě císař mnoho hradů, panství a měst i v jiných zemích. Císař Karel zemřel dne 29. listopadu léta Páně 1378, zachvácen byv zimnicí. Umřel v 62. roce věku svého. Tělo jeho pochováno s velikou slávou na bradě pražském v chrámu sv. Víta. Zde odpočívá až dosud. Památka tohoto krále trvá až dosud v srdcích věrných Čechů a potrvá, Bůh dá, na věky.

Malši se nabízelo mnoho nevěst. Maleš si ale nevěstu již vyhlídnul, byla to Božena, dcera ovocnářky. Peněz nepotřeboval a chtěl Boženu, která byla po domácku vychována a cudností a nevinností se skvěla, oblažiti. Sestry své provdal obě velmi dobře, a Zbiněk se stal advokátem. Rozumíť se, že s Boženou se přistěhovala k Malšovi i ovocnářka, ovoce již prodávati nemusela. Maleš se i při svém bohatství nezměnil, zůstal povždy hodným Malšem starostlivé matičky Květuše. Za sprostý rod svůj se nestyděl, sám velmi často vypravoval vznešeným hostům svůj život. Domek po rodičích neprodal, chtěl, aby se udržel v jeho rodině. Každého

roku docházel s rodinou do Liboce; povždy se tu zmínil o Šárkách, které se proň staly osudnými a které ho přes trní přivedly k růžím. Dosáhl vysokého věku, žil v šťastném manželství a uviděl i zdárných vnuků, jimž povždy uváděl na mysl přikázání Boží: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.“

Nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa
v Praze, v Karlíně, vyšly a k dostání jsou v každém
řádném kněhkupectví:

ZVONKY.

Původní

báseň a krasořečenky
pro mládež.

Sepsal Lud. Unger. (Se třemi obrázky.)

Cena 32 kr. r. m.

Báchorky, báječky a povídky
pro malé dívky.

Podle Roberta Niedergesäss-a volně přeložil

J. V. V l a s á k.

(Se čtyřmi obrázky.) — Cena 32 kr., váz. 40 kr.

Příběhy mého dědečka.

Dárek mládeži československé.

Podle Roberta Niedergesäss-a vzdělal J. V. V l a s á k.

(S obrázkem.) — Cena 30 kr. r. m.

Povídky v obrazích
(Paraboly)

pro naši mládež.

Sepsal P. Jan Černohouz, kaplan v Liboci.

Cena 30 kr. r. m.